

T.C.
NİĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ATAERKİL KÜLTÜREL YAPININ AİLEDEKİ İŞBÖLÜMÜNE
ETKİLERİ : NİĞDE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Selçuk KORKMAZ

Niğde
Haziran, 2018

T.C.
NIĞDE ÖMER HALİSDEMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ATAERKİL KÜLTÜREL YAPININ AİLEDEKİ İŞBÖLÜMÜNE
ETKİLERİ: NIĞDE ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Selçuk KORKMAZ

Danışman : **Dr. Öğr. Üyesi Mina FURAT**
Üye : **Prof. Dr. Yücel CAN**
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi Özlem ALTUNSU SÖNMEZ**

Niğde
Haziran, 2018

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'Ataerkil Kültürel Yapının Ailedeki İşbölümüne Etkileri: Niğde Örneği' başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 03/07/2018

Selçuk KORKMAZ

ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Mina FURAT danışmanlığında Selçuk KORKMAZ tarafından hazırlanan " Ataerkil Kültür Yapısının Aile İçi İşbölümüne Etkisi: Niğde Örneği" adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

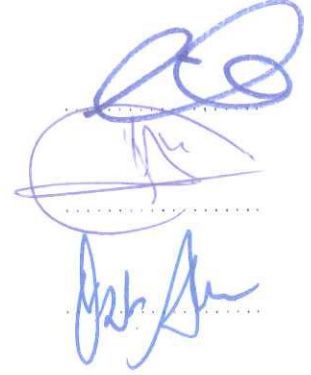
Tarih: 20/06/2018

JÜRİ :

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Mina FURAT

Üye : Prof. Dr. Yücel CAN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Özlem ALTUNSU SÖNMEZ

ONAY :

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Hünkar GÜLER
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

İnsan annesinden kız ya da erkek olarak doğar. Hiç kimsenin cinsiyetini seçme hakkı yoktur. Sonrasında ise ataerkil sistemin toplumlara aşılması toplumsal cinsiyet ağırları küreselleşen dünyada kişiliklerimizi ele geçirir. Ataerkil sistem ilk çocukluk döneminden itibaren bizleri erkek ve kadın olarak ayırır. Bu ayırtmayı bizler geleneklerimizle, alışkanlıklarımızla, eğitim ve kültür öğelerimizle; kısacası aile ve çevremizle kişiliğimizde kodlarız. Bu sayede devamlı olarak kendini yenileyen ataerkil yapı aileden devlete kadar tüm kurum ve çevresel faktörlerde kendisini gösterir. Özellikle kadınların yaşamlarında özgürce hareket etmelerine engel olan ve onları belirlenmiş kişilik kalıplarının içinde olmaya zorlayan bu ataerkil kültür erkeklerin de karakter gelişimlerini olumsuz etkilemiştir. Çalışmamızda ataerkil kültürün toplumsal cinsiyet bağlamında eşleri çalışan öğretmenlerin aile içindeki iş bölümüne etkilerini araştırdık. Kadınların iyi bir eğitim alıp iş hayatına girmelerine karşın yine de ev işlerinin çoğunu tek başına yaptığını gördük. Bunun sebebi ise ataerkil kültürün toplum içerisinde kadınlar ve erkekler tarafından çocukluktan itibaren içselleştirilip kendi cinsiyet rolüne uygun davranması ile açıklanabilir. Ataerkil bir kültür içerisinde yetişmiş olsak da bu tür bilimsel çalışmalarla insanların konuya dikkatlerini çekerek ve ataerkilliğe olan farkındalıklarını artırarak zamanla yeni neslin ataerkillikten olumsuz etkilenmelerinin önüne geçebiliriz.

Yüksek lisans eğitimim sürecinde bana destek olan, tezimin ilk ortaya çıkmasında emeği çok olan ve beni yönlendiren değerli hocam sayın Doç. Dr. Yücel CAN' a, tez çalışmamın her aşamasında bilgi, tecrübe ve rehberliğinden faydalandığım değerli danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Mina FURAT' a ve sosyoloji bölümündeki tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Tez için yapmış olduğum görüşmelere gönüllü olarak tüm içtenlik ve samimiyetleriyle katılan ve bana değerli zamanlarını ayıran Niğde Merkez' deki ilkokullarda görev yapan saygıdeğer sınıf öğretmeni arkadaşlarıma teşekkür borçluyum.

Bugünlere gelmemde büyük pay sahibi olan ve haklarını ödememin imkânı olmayan sevgili anne ve babama, fedakârlıkları ve sabrıyla en büyük destekçim olan eşsiz ve kıymetli eşime, yakışıklı oğluma ve güzel kızıma candan ve yürekten teşekkür ederim.

Selçuk KORKMAZ

HAZİRAN, 2018

ATAERKİL KÜLTÜREL YAPININ AİLEDEKİ İŞBÖLÜMÜNE ETKİLERİ:

NİĞDE ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
1.1.GİRİŞ	1
2.1.1. PROBLEM DURUMU	2
2.1.2. ARAŞTIRMA AMACI.....	2
2.1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
2.1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	3
2.1.5.VARSAYIMLAR.....	3
2.1.6.TANIMLAR.....	3
ANA BÖLÜMLER	3
2.1.AİLE.....	3
2.1.1.Aile Kuramları.....	4
2.1.2.Günümüz Ailesi.....	6
2.2.AİLE VE TOPLUMSAL CİNSİYET	6
2.3.AİLE VE ATAERKİLLİK.....	10
2.3.1.Ataerkillik.....	10
2.3.2.Ataerkillik ve Feminizm.....	16

2.3.2.1.Avrupa’ da Kadın Hareketinin Oluşumu	16
2.3.2.2.Birinci Dalga Feminizm	17
2.3.2.3.İkinci Dalga Feminizm.....	19
2.3.3.Feminist Hareket İçerisinde Ataerkil Yaklaşımlar	21
2.3.3.1. Liberal Feminizm ve Ataerkillik	24
2.3.3.2.Marksist Feminizm ve Ataerkillik.....	26
2.3.3.3.Radikal Feminizm ve Ataerkillik	28
2.4.TÜRKİYE’ DE AİLE.....	29
2.4.1.Türkiye’ de Aile Tarihi	30
3.1.YÖNTEM.....	33
3.1.1. Araştırma Modeli	34
3.1.2. Evren ve Örneklem.....	34
3.1.3. Veri Toplama Teknikleri.....	35
3.1.4. Verilerin Analizi.....	37
4. ARAŞTIRMA BULGULARI VE SPSS VERİ ANALİZİ	37
4.1.Çapraz Tablolar	37
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	64
ÖZGEÇMİŞ	75

ÖZET
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ATAERKİL KÜLTÜR YAPISININ AİLEDEKİ İŞBÖLÜMÜNE ETKİLERİ:
NİĞDE ÖRNEĞİ
KORKMAZ, Selçuk
Sosyoloji Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doktor Öğretim Üyesi Mina FURAT
2018, 81 sayfa

Toplumlarda güç ve idareyi erkeklere vererek kadınların sömürülmesine ve ezilmesine neden olan kültürel bir yapı olarak ataerkilliğin zeminini aileler oluşturmaktadır. Bu ataerkil yapı ailede ne kadar tesirli olursa toplumda da o kadar hareket kabiliyeti bulur. Ataerkilliğin aile içi iş bölümüne etkisinin tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çoğunlukla kadınlar aleyhine olduğu bir gerçektir. Ev işleri ve çocuk bakımını genellikle kadın yalnız yapar ya da eşinden yardım görür.

Aile kuramlarından ve feminist kuramlardan faydalanarak ataerkil sistemin toplumsal cinsiyet kılığında toplumlara, ailelere ve oradan da kişilere nasıl etki ettiğini belirttik. Özellikle anne-babadan sonra bireylerin kişiliğinin şekillenmesinde ve toplumsal cinsiyet kabulünde payı çok büyük olan sınıf öğretmenleriyle derinlemesine mülakat tekniğini kullanarak görüşmeler gerçekleştirdik. Örf ve adetler ile beslenen toplumlarda- özelde de ailelerde- yetişen bu bireyler geleneklere gizlenmiş ataerkilliği içselleştirirler. Günümüzde toplumsal cinsiyet denilen bu atfedilmiş statü, toplum tarafından kişiden yapması beklenen davranış şekilleridir. Bu atmosfer içerisinde gözlerini açan ve büyüyen birey kadın ise kendisini erkeklerin tahakkümü altında bulur ve bunu doğal kabul eder. Erkek birey ise kendisini güç ve akıl olarak idare eden, yöneten diye şifreler. Ataerkillik geleneksel değerlerden beslenerek meslek, tahsil, yaş gibi değişkenleri tanımadan öğretmenleri de etkisi altına almıştır. Eşi çalışan sınıf öğretmenleri kadınsa ev işlerini büyük oranda kendisi yaparken, eşi çalışan sınıf öğretmeni erkekse ev işlerini erkek öğretmenin eşi yani yine kadın yapıyor. Çalışma saati diğer tam zamanlı işlere oranla az olsa da kadın öğretmenlerin okuldaki işleri ile evde kendisini bekleyen ev işleri arasında sıkışmakta ve kendisine zaman ayıramadığından dolayı çok zor ve sıkıntılı bir yaşam sürmektedirler.

Bu efendi-köle ilişkisinin bitmesi için öncelikle toplum olarak cinsiyet ayırımı yapmadan herkesi insan olarak görmeliyiz. Bu zihinsel ve ruhsal devinimi gerçekleştirmek için yılmadan ve sabırla mücadele etmeliyiz. Kamu ve özel sektörün bütün alanlarıyla beraber tüm sosyal alanlarda ve yaşamımızın her anında adaletli, dürüst ve duyarlı olursak ataerkil kültürün günden güne eridiğini ve yok olduğunu görmemiz mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet, Aile.

ABSTRACT
MASTER'S THESIS
THE EFFECTS OF PATRIARCHAL CULTURAL STRUCTURE ON
DIVISION OF THE FAMILY: THE CASE OF NIĞDE
KORKMAZ, Selçuk
Sociology Administration
Supervisor: Doctor Teaching Member Mina FURAT
June 2018, 81 pages

In communities, families are the basis of your patriarchy as a cultural structure that causes women to be exploited and crushed by giving power and direction to men. This patriarchal structure is more influential in the family, and it has the ability to move in society. It is a fact that in our country the majority of women are against women, as are the effects of patriarchy on the inner workings of the family all over the world. Home work and child care are usually done by women alone or with help.

These individuals who grow up in customs and traditions-especially in their families-internalize patriarchy concealed in tradition. Nowadays, this attributed status, called gender, is the type of behavior that society expects to make personally. The woman who opens her eyes and grows in this atmosphere finds herself under the domination of men and accepts it as natural. The male individual crypts himself as the power and reason to govern. By exploiting family theories and feminist theories, we have shown how the patriarchal system affects societies, families and people in gender roles. We conducted interviews with in-depth interviews with classroom teachers, especially after parenting, in which the personality of the individual was shaped and gendered. Patriarchy has been fed from traditional values and has affected teachers without knowing the variables such as occupation, education, age. When his wife's class teachers are females, they do housework in a big way, while their husband is a class teacher. Although the working hours are less than other full-time jobs, the female teachers are trapped between the work in the school and the housework waiting for them at home, and they live a very difficult and distressing life because they can not take time for themselves.

In order for this master-slave relationship to be over, we must first see every person as a society without discriminating against sex. In order to realize this mental and spiritual movement, we must fight aggressively and patiently. We can see that the public and private sectors, together with all fields of society, and the patriarchal cult which is just, honest and sensitive at every moment of our life, are melting and disappearing in the day.

Key words: Patriarchy, Gender, Family.

2.1.GİRİŞ

Bu tez kapsamında Niğde Merkez'deki sınıf öğretmenlerinin aile içi işbölümü ve ataerkillik hakkındaki toplumsal cinsiyet tutumlarını araştırıldı. Çalışan evli çiftlerde (eşlerden en az biri öğretmen) ataerkil kabullerle ve geleneksel değerlere göre aile içi işbölümünün nasıl olduğu irdelendi.

Teze ilk olarak ailenin tanımıyla başlandı. Daha sonra işlevselciler ile çatışmacıların aile ile ilgili kuramları incelendi ve günümüz ailesinin varyasyonları üzerinde duruldu.

Aile ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki toplumsal cinsiyet normları ve kabuller çerçevesinde ele alınmıştır. Ataerkil kültür yapısının oluşturduğu ve toplumlar tarafından içselleştirilen toplumsal cinsiyet anlatılmıştır. Önce kavram olarak toplumsal cinsiyetin sadece bir cinsiyet farklılığı olmadığı belirtilerek, olayın sosyolojik boyutu incelendi. Sadece cinsiyet farkı olan kadın-erkek olma durumu, toplumsal cinsiyetle birlikte her alanda farklı olmamızı sağlamıştır. Bu kültürel ve sistemli roller ataerkil kültürün ekmeğine yağ sürmüştür. Yönetici ve iş bilen erkeklerle; ücretsiz emeğe mecbur bırakılan, statüsü düşük işlerde çalıştırılan kadınların ilişkisi bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonraki bölümünde ataerkillik aile ilişkisi tanımlanmıştır. Ataerkilliğin tanımından başlanmış ve bu ataerkillik merkezi etrafında dönen olaylar incelenmiştir. Özellikle sosyolog Walby'nin ataerkilliğin kendini devam ettirdiği işlevselliğini canlı kılan altı adet yapı üzerinde durulmuştur. Bunları sıralarsak:

1. Evin sınırları dâhilindeki üretim ilişkileri
2. Ücretli işçiler
3. Ataerkil devlet
4. Erkeklerin uyguladığı şiddet
5. Cinsellik alanındaki ataerkil ilişkiler
6. Ataerkil kültürel kuramlar

Daha sonra ataerkil sistemin günümüzde batıda da siyaset aracılığıyla halen nasıl etkin olduğu vurgulanmıştır.

Carole Pateman ve Mary L. Shanley'in aralarında tartıştığı gibi, Batının bu siyasal düşünce geleneği, erkek zihni ile özdeşleşmiş, kadın ve kadınla ilgili olan tüm faaliyetleri dışlayan bu siyasal kavramlaştırmaya ulaşmıştır(Çaha, 2010: 47).

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmaları Müdürlüğü' nün aile içi iş bölümüyle ilgili yaptığı araştırma sonuçlarına göre; kadınların %50,8'i "Bir kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleridir" diyor. Demek ki ataerkil kültür yapısı, öylesine insanları etkisine almış ki, bu sistemin en çok sömürdüğü kadınlar dahi süreci kabul etmiştir. Bu bağlamda ücretsiz kadın emeğine dikkat çekerek, toplumsal cinsiyet üzerinden kadınlara atfedilen bakım ve temizlik işlerinden bahsedilmiştir. Kadınların bir işleri dahi olsa, ev temizliği ve çocuk bakımını üstlenmelerinin kaçınılmaz olduğu halen görülmektedir. Bu da kadınların iş hayatına girseler de üst pozisyonlara gelemeyeceklerinin gerekçesidir.

Son bölümde Türkiye'deki ailenin kısa bir portresi anlatılmış olup, Türk aile tarihine de değinilerek bugünkü yapıya nasıl geldiği süreç halinde anlatılmıştır.

2.1.1. Problem Durumu

Günümüzde özellikle her iki eşin de çalıştığı ailelerde; aile içi iş bölümünden kaynaklı sıkıntılar yaşanmaktadır. Çoğunlukla çalışan anneler hem işe gitmektedirler, hem de çocuk bakımı ve ev işleri dediğimiz temizlik, yemek yapma, bulaşık ve çamaşır yıkama gibi ücretsiz emek karşılığı işleri yapmaktadırlar. Bu araştırmada ataerkil sistem yapısının toplumsal cinsiyetle başlayıp bir süreç halini alan; kültürle, siyasetle, ekonomiyle ve sosyolojiyle desteklenen bu olumsuz etkisinin aile içi iş bölümüne olan yansımaları sorunsal ele alınacaktır.

2.1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; çalışan eşlerin oluşturduğu ailelerde, ataerkil kültür yapısının aile içi iş bölümüne olan etkilerini ortaya çıkarmaktır. Bu sayede toplumsal cinsiyet nedenli aile içi çatışmalara çözüm önerisi getirilebilir.

2.1.3. Araştırmanın Önemi

Bu konuda araştırma yetersizliği görülmüştür. Ataerkil kültürün insanlar tarafından, özellikle genç kuşak tarafından tanınması gereklidir. Bu sayede toplumsal cinsiyet rollerinin farkına varılarak toplumdaki adaletsiz iş bölümleri görülmeli ve buna uygun önlemler alınmalıdır. Kadınlara uygulanan ikincil muameleye karşı bir tavır alınması ve şuurlu hareket edilmesi açısından araştırma konusu çok önemlidir.

2.1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece Niğde ili sınırları içerisinde yapılan her iki eşinde çalıştığı ve eşlerden en az birinin öğretmen olduğu ailelerle yapılan görüşmelerle sınırlıdır.

2.1.5. Varsayımlar

Çalışan eşlerin oluşturduğu ailelerde de ataerkil kültürün yansımaları fazlasıyla görülür.

Çalışan eşlerden oluşan ailelerde ev işleri, temizlik ve çocuk bakımını yine çoğunlukla kadın yapar.

Çalışan eşlerden oluşan ailelerin eğitim düzeyi ne kadar artarsa artsın, ücretsiz emek işlerini çoğunlukla yine kadın yapar.

Çalışan eşlerin oluşturduğu ailelerde kadının iş hayatındaki statüsü ne kadar yüksek olursa olsun kadın yine toplumsal cinsiyet rolüne uygun hareket eder.

Çalışan eşlerin oluşturduğu ailelerde; eşlerin muhafazakâr, demokrat, laik ya da ulusalcı olması kadınların ev işleri ve çocuk bakımını yapmasını engellemez.

2.1.6. Tanımlar

Ataerkillik: “Kadınların tarih boyunca tüm toplumlarda, yaşamlarının her alanında erkekler tarafından bastırılması ve sömürülmesidir”(Pelizzon, 2009:12).

Toplumsal Cinsiyet: “Erkeğin ve kadının sosyal olarak kendilerine atfedilen rol ve sorumluluklarıdır”(Dökmen Z. ,2004: 4).

ANA BÖLÜMLER

2.1.AİLE

Genel olarak aile, aynı çatı altında yaşayan; anne, baba ve çocuklardan meydana gelen topluluk olarak tanımlanır.(Doğan, 2009:1) Nirun(1994: 17)’a göre aile kültürel unsurları da içine alan sosyal bir kurumdur ve daha da geniş anlamda bir sosyal mekanizmanın adıdır. J. J. Rousseau, “Bütün toplumların en eskisi ve tek doğal olanı aile topluluğudur” şeklinde aileyi tanımlamıştır. Parsons’a göre aile “insan kişiliklerini üreten fabrikadır”. Ailenin tanımını farklı kişilerden alsak da bazı gerçekler değişmiyor. Ailenin eskiden günümüze değerini hep koruduğunu görüyoruz. Çünkü aile, sosyal ilişkilerin başladığı ilk yerdir. Kimine göre kutsal,

değerli, vazgeçilmez; kimine göre de değersiz, bağımsızlığı kısıtlayan ve günümüzün kapitalist ruhuna hizmet eden bir birimdir.

2.1.1.Aile Kuramları

Farklı tutum ve düşünce yaklaşımlarına sahip, birbirlerine çoğunlukla karşıt fikirleri olan sosyologlar aileyi ve aile yaşamını incelemişler ve bu doğrultuda kuramlar ortaya koymuşlardır.

İşlevselciler: Öncelikle George A. Theodorson ve Achilles S. Theodorson Bir Modern Sosyoloji Sözlüğü' nde işlevselciliği; Toplumsal ve kültürel temaların sosyal döngü içerisinde yerine getirdiği görevlerin ve işlevlerin çözümlenmesi olarak görür. İşlevselcilikte toplum, bir bütün olarak algılanır ve hiçbir parça diğerinden bağımsız hareket etmemelidir. Bu görüşe göre, parçalardaki herhangi bir değişim, bütünü yani sistemin diğer bölümlerinde dengesizliğe yol açar ve bunun sonucunda da bir bütün olarak sistemin yenilenmesine ve düzenlenmesine yol açar. İşlevselcilik, biyolojideki organik sistem modelinden esinlenilerek geliştirilmiştir.

Aile bu kuramla birlikte toplumun temel ihtiyaçlarına katkısı olan ve toplumsal düzeni devam ettirmeye yarayan önemli icraatlar başarır. Sosyologların bu gelenekte olanları, modern toplumlarda çekirdek ailenin belirli uzmanlaşmış görevleri yerine getirdiklerini iddia ederler. Endüstrileşmenin filizlenmesiyle birlikte aile üreyip çoğalmaya, çocuk yetiştirmeye odaklanmış ve ekonomik olarak üretimdeki yerini kaybetmeye başlamıştır. Sosyolog Talcott Parsons ailenin temel olarak iki işlevi olduğunu söyler. Bunlardan ilki birincil toplumsallaşma iken diğeri de kişiliğin dengelenmesidir. Birincil toplumsallaşmada çocuklar, içinde doğup büyüdükleri toplumun kültürel değerlerini öğrenirler. Çocukluğun ilk yıllarında gerçekleşen bu süreçte, aile insan kişiliğinin ve karakterinin yerleşmesi ve gelişmesi için çok önemlidir. Kişiliğin olgunlaşması için, yetişkinler aile içerisinde çocukların duygusal ve zihinsel en büyük yardımcılarıdır ve bu noktada aile çok önemli bir rol oynar. Erişkin erkekler ve kadınların yaptığı evlilik, erişkin kişiliklerin bu evlilik vasıtasıyla desteklendiği ve kişilerin sağlıklı birer birey kalmalarının sağlandığı düzenlemedir. Sanayi toplumunda aile, erişkin kişiliklerini dengeleyerek can alıcı bir rol oynar. Bunun sebebi çekirdek ailenin sanayileşmeden önceki ailelerde olduğu gibi bir akrabalık bağından mahrum olmalarıyla ilgilidir. Parsons geleneksel aile düzeninde bir erişkinin evin dışında çalışırken, ikinci erişkinin de ev ve çocuklarla ilgilendiğini belirtir. Sonuç olarak, çekirdek ailede roller bu uzmanlaşma ile birlikte, baba evin geçimini sağlayan kişi olarak “araçsal” bir rolü

benimserken, evin hanımı ev ortamında “duygulanımsal” yani duygusal rolü kabulleniyordu.(Giddens,2012: 279) Parsons’un belirttiği aile, çocukların kişiliklerinin gelişirken toplumsallaşmalarının da sağlandığı vurgulanmıştır. Ailenin diğer önemli görevi de aileyi oluşturan bireyler arasındaki iş bölümü ile birlikte duygusal, zihinsel ve bedensel olarak kişiliklerin dengelenmesi olmuştur.

Feministler: Feministler aileyi yapayalnızlığın, derin eşitsizliğin ve sömürünün yeri olarak görürler. Feministler işlevselcilerin aile ile ilgili düşüncelerini sorgularlar. İşlevselcilerin tersine feministler, ailenin içerisinde eşit olmayan bir dengenin varlığından bahsederler. Onlara göre aile içinde aile üyelerinden bazıları diğerlerine göre üstündür. Feminist sosyologlar, ev işi ve çocuk bakımı gibi ev ile ilgili görevlerin kadın ve erkekler arasında nasıl paylaşıldığını incelemiştirler. Onlar, “bakımsız aile”-ailelerin zamanla aldıkları rollerin ve sorumluluklarının paylaşılmasında daha eşitlikçi bir anlayış olduğuna değin inanç- gibi savunularının geçerliliğini sorgulamışlardır. Araştırma sonuçlarına göre ise durum kadınlar açısından olumsuzdur. İş hayatına giren kadınların sayısının artmasına rağmen yine de kadınların evdeki işlerin sorumlulukları üstlendiği ve kendilerine ayırabildikleri boş zamanlarının erkeklere göre daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Feministler yine bazı ailelerdeki aile içi eşit olmayan güç ilişkilerinin dengesizliğine de dikkat çekmişlerdir. Ev içi şiddet, ensest ilişki, evlilik içi tecavüz ve çocukların cinsel istismarı gibi dikkat çekici ve önemli konulara da vurgu yapan feministler toplumsal dikkatin bu noktaya çekilmesinde önemli bir iş yapmışlardır. Kadınların bir kısmının üstlenmek zorunda kaldıkları bakım etkinlikleri de feministler tarafından işlenmiştir(Giddens, 2012: 280).

Gerek işlevselciler gerekse feministler aile kuramlarında kendi bakış açılarından kendi doğrularını savunmuşlardır. İşlevselci aile kuramcıları ailenin toplum için vazgeçilmez olduğunu, kişilerin ailede aldıkları duygusal, zihinsel ve bedensel öğretilerle topluma uyum sağladıkları ve bunun da toplumun sağlıklı bir şekilde devamı için önemli olduğunu anlatmışlardır. Yetişkinlerin aile içerisinde başlayan birincil toplumsallaşmayla birlikte oluşmaya başlayan kişilikleri de diğer yetişkinlerin yardımıyla dengelenmektedir. Bu sayede toplum sağlıklı ve huzurlu hale gelmektedir. Feminist aile kuramcıları ise aksine aile ile ortaya çıkan olumsuz ve eşit olmayan aile içi iş bölümlerine dikkat çekmişlerdir. Bu akımdakiler aile ile birlikte toplumda çok farklı sıkıntıların ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Aile içi şiddet, ev işi ve çocuk bakımında eşit olmayan paylaşım, ensest ilişki ve aile içi gerilimler bunlardan bazılarıdır.

2.1.2.Günümüz Ailesi

Giddens'a (2012:281-282) göre feministlerin yürütmüş olduğu bu kuramsal ve bilimsel inceleme ve araştırmalar son yirmi otuz yılda, gerek bilim adamlarının gerekse halkın arasında, aileye ve beraberinde mahrem ilişkilere yönelik gittikçe artan yoğun bir ilgi oluşturmuştur. "İkinci vardiya"-kadınların evdeki ve işteki ikili olan rollerine gönderme yapar- gibi terimler gündelik biranda sözcük dağarcığımızı girmiştir. Ama genellikle ev içerisindeki öznel olaylara odaklandıklarından, aileyle ilgili feminist araştırmalar ailenin dışarısında meydana gelen daha büyük yönelimleri ve etkileri her zaman yansıtamıyordu. Sosyolojik literatür incelendiğinde aileyle ilgili geçtiğimiz on yılda, feminist yaklaşımlardan yararlanan, ama sadece de onlardan esinlenmeyen önemli çalışmalar ortaya çıkmıştır. Aile biçimlerinde görülen bu büyük dönüşümler ile birlikte ailelerin meydana gelmesi ve dağılması, evrimleşmekte olan kişisel ilişkiler ile oluşan bireylerin içerisindeki beklentiler birincil ilgililerdir. Boşanmadaki artışla doğru orantılı olarak artan tek anne ve tek babalık "yeniden kurulmuş ailelerin" ve gay ailelerin türemesine, evlilik olmadan birlikte yaşamın popülerliği ve özendirilmesi birincil ilgiyle doğrudan alakalı konulardır. Eğer kişisel tercihlerdeki bu dönüşümlerle birlikte değişimin daha büyük birleşimleri arasındaki bağlantıyı anlamak istiyorsak, toplumsal olarak hatta küresel düzeyde meydana gelen değişimlere fazlasıyla dikkat etmemiz gerekir.

2.2.AİLE VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Cinsiyet (sex), bireyin erkek ya da kadın olarak gösterdiği biyolojik, genetik ve fizyolojik özellikleri olarak açıklanırken; toplumsal cinsiyet (gender), erkeğin ve kadının sosyal olarak kendilerine atfedilen rol ve sorumluluklarıdır. Toplumsal cinsiyet kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve genetik farklılıklardan çok, kadın ve erkek olarak bizi toplumun nasıl gördüğü, nasıl düşündüğü, nasıl algıladığı ve nasıl davranmamızı istediği ile ilgili tanımlar. Toplumsal cinsiyet erkeğin ve kadının toplumsal ve kültürel olarak belirlenmiş ve kendilerine atfedilmiş toplumsal rol ve sorumluluklarını kapsar(Dökmen Z. ,2004: 4).

Cinsiyet ayrımcılığı önemli sosyal sorunlardan birisi olup, genellikle kadınlara yönelik bir ayrımcılığı esas olarak ortaya çıkar. Cinsiyet doğuştan gelen bir farklılık olmasına rağmen, günümüzün başlıca problemlerinden olan toplumsal cinsiyet; insanlara toplum tarafından sunulan, ataerkil canavarın bize örf ve adetlerle desteklediği, içselleştirdiği bir yaşam şekli boyutudur.

“İnsanların eril ve dişil olarak, üremeye dayalı bölünmesi kapsamında veya bu bölünmeyle bağlantılı olarak örgütlenmiş pratik anlamına gelir. Toplumsal cinsiyet bir nesne olmaktan çok bir süreçtir”(Connell, 1998: 190-191).

Cinsiyet, bireylere toplumda atfedilen bir pozisyon ve statüdür. Bireyler, kendilerine verilen bu statüleri üzerinde otokontrole sahip olamazlar. Ancak, aldıkları eğitim ile birlikte icra ettikleri meslekleri vasıtasıyla kazanılmış statülerini belirleyebilirler. Bu kendilerine atfedilmiş statü olarak görülen cinsiyeti ise, değiştiremezler. Aynı zamanda cinsiyet temel bir statüdür. Bunun nedeni, cinsiyetin bütün topluluklarda sosyal bir önem ve anlama sahip olmasıdır. Bu bağlamda kadınlar, büyük oranda annelik ve eşlik gibi rolleri ile toplumsal cinsiyetleri ile tanımlanırken; erkekler ise mesleklerindeki unvanları ile özel statülerle tanımlanırlar(Demirbilek, 2007: 13).

Toplumsal cinsiyet terimini sosyoloji bilimine kazandırmış olan Ann Oakley (Marshall, 1999: 98)’e göre, cinsiyet genetik ve biyolojik olarak kadın ve erkek ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet ise kadınlık ile erkeklik arasındaki biyolojik temelli cinsiyete paralel, toplumsal açıdan kadın ile erkek arasında görülen eşitsizliğe dayalı bir ayrışmaya dikkat çeker. Sonuç olarak toplumsal cinsiyet, kadınlar ile erkeklerin aralarında meydana getirilen farklılıkların toplumsal normlarda inşa edilen yönlerine dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet teriminin içeriği, ilk ortaya çıkışıyla birlikte, yalnızca kişilikle ve bireysel kimlikle ilgili olmayıp, ayrıca kadınların ve erkeklerin kültürel öğretileri ile önyargıya dayalı davranış şekillerini, buna ek olarak da örgüt ve kurumlardaki cinsel işbölümünü kapsayacak biçimde genişlemiştir. Bu da toplumsal cinsiyet teriminin önemini artırmıştır.

Toplumsal cinsiyetçi bakış açısı ve uygulamalar cinsiyet üzerinden bir iş bölümünün yerleşmesinde ve cinsiyet ayrımına dayalı uygulamaların toplum tarafından kabul görmesinde etkili olmuştur. Günümüz toplumlarında kadınların daha çok esnek üretimin yaygın olduğu, beceri, sabır ve dikkat isteyen işlerde, sosyal güvencenin ve iş güvenliğinin olmadığı işlerde yoğun olarak çalıştıkları görülmektedir. Ayrıca kadın ücretli bir işte çalışsa da çalışmasa da ev işlerini ve çocuk bakımı işlerini yapmaktadır.

Kadınlar ev içerisindeki temizlik, yemek ve diğer bireylere bakım başta olmak üzere bütün işlerden sorumlu tutuluyorlar. Ataerkil kültür yapısının “kadın işi” ile “erkek işi” bağlamında yaptığı bariz ayrım Türkiye’ de ve dünyanın diğer ülkelerinde ev işlerinin, çocuk ve yetişkin bakımı gibi işlerin kadının yapması gereken işler olarak görülmesini sağlıyor. Ev dışındaki ücretli işler erkek işi olarak görülürken, kadının yeri ev olarak algılandığı için

kadınların iş dünyasındaki pozisyonu doğal olarak erkeklerden olumsuz anlamda farklı ve geri bir hal almaktadır. Kadınlar ekonomik kriz dönemlerinde, kocanın geliri aile için yetmediğinde ya da erkek işsiz kaldıysa ücretli bir işte çalışırlar. Kadınlar erkekler gibi iş hayatına işçi olarak katılsalar da bu onların evdeki yüklerini hafifletmiyor. Çünkü kadınların esas işi ev işleridir. Bundan dolayı istihdam edilerek ücretli olarak çalıştıkları işler onlar için “ikinci mesai” anlamına gelmektedir(Dedeoğlu S. , Öztürk M.Y. ,2010: 9).

Buradakinin tersine ikinci mesai kavramı sosyolog Arlie Hochschild (Fine,2010: 99) tarafından ev işleri için kullanılır. Ona göre, çocuklu ailelerde eşler tam zamanlı çalışsalar da, ev iş ve çocuk bakımı kadının görevi olarak kabul edilmekte, kadın ve erkek ikisi de yorulurken işten eve gelseler de kocası kanepeye rahatça uzanıp dinlenirken kadın elektrik süpürgesi ile evi temizleme derdine düşmektedir. Hatta koca, eline kumandayı alıp televizyon izlemeye koyulur ve eşine de gürültü yaptığı için fırça çeker!

Ataerkil sistem içinde belirlenen toplumsal cinsiyet ilişkileri temelde egemenlik ve ast-üst (boyun eğme) yani güç ilişkileridir; işbirliği, zor ve şiddet unsurları bu ilişkileri sürekli kılar ve kocanın karısı üzerindeki hâkimiyetine dayanan evlilik bağından güç alan erkeğin, karısı üzerinde sözel, fiziksel veya psikolojik şiddet uygulamasına olanak sağlar. Ancak burada sorulması gereken önemli soru, “kadınların işbirliği olmadan ataerkil sistem var olamayacağına göre, kadınlar kendilerini ezen, özgürlüklerini kısıtlayan ve şiddete maruz kalmalarına yol açan bu sisteme niçin karşı çıkmıyorlar?” sorusudur. Efendi-köle ilişkilerinin dinamiğini incelemek bu soruyu aydınlatıcı olabilir. Efendi-köle ilişkisi fiilen kurulduktan sonra, bu ilişkideki insanlar kendi topluluklarındaki etik anlayışın devreye girmesi ile bu ilişkiyi akılsallaştırmakta, formel ve enformel olarak yasalaşmaktadır. Kölenin bu durumunu meşrulaştırması, süre uzadıkça, kölelik statüsünden kurtulma şansı azaldıkça yoğunlaşmaktadır. “Öğrenilmiş çaresizlik adı verilen bir psikolojik mekanizma ile kölelik statüsünün onun kaderi olduğuna ve ne yaparsa yapsın bu durumu değiştiremeyeceğine inanarak kölelik ilişkisini koşulsuz kabullenmektedir. Sonunda, köle, efendisinin azameti ve görkemi karşısında ona hayranlık bile duyabilmektedir(Gödelek, 2005: 103)...

Özellikle ataerkil ilişkilerin yoğun yaşandığı ülkemizin iç ve doğu bölgelerinde, hele de eğitim düzeyi düşük kişilerin ağırlıkta olduğu bu yerlerde efendi-köle ilişkisi gerçekleşmektedir. Öğretmenlik hayatımın ilk yıllarının geçtiği Şanlıurfa’ da bu efendi-köle dinamiğini etkin bir şekilde yaşadığını gördüm. Eğitim seviyesi düşük olan bu bölgede, bir köyde çalışırken sosyal olarak en çok dikkatimi çeken unsur kadınların evde ve tarlada durmadan, yorulmadan çalışmalarıydı. Çoğunun sırtında dahi bebek olan bu kadınlar o kadar itaatkârdılar ki; her biri en az üç çocuk sahibiydi. Hatta bazı kadınlar tüm bu köleliğe rağmen kocalarını sevdiklerini söylüyorlar ve kocalarının ikinci bir kadınla evlenmesine onay veriyorlar.

Ülkemizde de gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi cinsiyet rolleri büyük oranda ataerkil kültür yapısı tarafından belirlendiği için, çalışan kadının önceliği olarak ilk sırada evi gelmektedir. Bu ataerkil kültürde sosyalleşen ve eğitim alan kadın sosyal konumunu hiç sorgulamadan kabul eder, dolayısıyla artan sorumlulukları sebebiyle yoğunluktan yani ev ile iş arasında kalmaktan dolayı çalışma yaşamında kazanabileceği avantajları kullanamamaktadır. Ev ile iş arasındaki gelgitler nedeniyle çalışan kadının topluma ve kendisine olan ilgisi azalmak zorunda kalır. Bu olumsuz asosyalleşme ile kadın kısır bir döngü içerisinde kadınla ilgili eşitlikçi politikaları göremez ki yararlanması mümkün olabilsin(Demirbilek, 2007: 25).

Çalışan kadınların ailedeki pozisyonlarına baktığımızda, kırsal yerlerde oturan kadınlara oranla daha az iş yapsalar da, ev işleri ve çocuk bakımının çoğunluğunu yine kadın yapmaktadır. Hem toplumun ona annelik görevlerini işaret etmesi, hem de -ne kadar eğitilmiş olursak olalım- zihinlerimize işlenen bu toplumsal cinsiyeti vurgulayan ataerkil kültürün dayatmasıyla birlikte eğitilmiş ve çalışan kadınlar da işten geldikten sonra ikinci mesaiye yani ev işleri ve çocuk bakımı işlerine başlıyor.

Çalışma hayatında işlerin cinsiyet ayrımına göre sınıflandırılması toplumsal cinsiyet odaklı ayrışmanın zamanla kristalleşmesi sonucunda gerçekleşir. Sonrasında ise piyasa üzerinde güçlü bir normatif baskı meydana gelmekte, arz ve ücret şartları değişse bile, kadınların erkeklerin yerini geçmesi engellenmekteydi. Toplumsal cinsiyete göre gerçekleşen bu sınıflama, işe alma dönemlerinde piyasayı normatif olarak etkilemekte, aynı işi yapabilen kadın ve erkeklerin yeteneklerine ve tecrübelerine bakılmaksızın, işin kadın ya da erkek için uygun olup olmasına dikkat edilmekteydi(Ecevit, 1998:270-271).

Toplumsal cinsiyet sadece aile ve sosyal yaşantıda değil yaşamın her dokusunda görülmektedir. Çalışma hayatında da yine iş bölümleri toplumsal cinsiyete göre ayrılmaktadır. Zaten bu ayrışma çoğunlukla hepimizin zihninde de vardır. Bu iş erkek işi ya da şu iş kadın işidir deriz değil mi? Ataerkil sistemle birlikte, erkek egemen kapitalist sistemin zihinlere işlediği bu kategorileştirme hastalığı yüzyıllardır kültleşmiş bir hal almıştır. Erkeklerin kadınlardan genellikle daha güçlü olmaları ve babalık rolleri, kadınların da annelik rolleriyle birlikte gelen duygusallıkları, nazik ve narin olmaları gibi nedenlerle bu süreç pekiştirilmiştir. Bora(2009:818)'nın dediği gibi: "Erkek egemenliği, toplumsal iktidar ilişkilerinin temel formudur. Dolayısıyla, kadınlarla erkekler arasındaki ilişkileri düzenlemekle kalmaz, siyasal sistemlere biçim verir, bunların yeniden üretiminde kritik bir

rol oynar.” Yani küreselleşen dünyada ortak bir kültür halini alan erkek egemenliği; sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel alanların tümünde toplumsal cinsiyeti meşru hale getirir.

Çocuk kitapları incelendiğinde kadınların erkeklerden daha az resmedildiği gözlenmiş. 1980 den bu tarafa durum biraz daha dengelenmiştir fakat kadınların resmediliş biçimleri yine cinsiyet rollerini ön plana çıkarır vaziyettedir. Kadınlar genellikle hizmetçi, prenses, öğretmen, hemşire olarak resmedilmektedir. Okul kitaplarında da durum bundan pek farklı değildir. Okul kitaplarında da kadınlar erkeklerden daha az resmedilmiştir. Bu resimlerde anneler genellikle ev işi yaparken gösterilmekteyken, erkekler ise bir mesleği icra ederlerken görülürler. Kitaplarda bu içerikleri görerek zihinlerine alan çocuklar algılarını hep bu belirlenmiş kadın erkek modelleri ile kodluyorlar ve ataerkil kültürü besleyen toplumsal cinsiyet ile ilgili tutum ve davranışları kazanmalarını pekiştiren bir rol üstlenmektedirler(Dökmen,2006:147).

Toplumsal cinsiyetin, özellikle anasınıfı ve ilkökul seviyesi ders kitaplarında da kendisini göstermesi durumun önemini bir kez daha kendini gösterir. Öğretmen, hemşire, temizlikçi ve çocuk bakıcısı resimleri kadın olurken; mühendis, doktor, müdür ve yönetici resimlerinde genellikle erkekler yer alır. Bu sayede ailede ve çevrede öğrenilen cinsiyet rolleri ve kalıplaşmış öğretiler okullarda da pekiştirilerek toplumsal cinsiyetin varlığı kanıksanır ve içselleştirilir. Artık her birey kendi cinsiyetini benimseyerek biz ve onlar algısına sahiptir. Bu temel üzerinde üstüne koya koya edinilen yaşanmışlıklarla artık kadın ve erkek kendisinden beklenen davranışları sergiler. Böylece günümüzün en etkin silahlarından olan kitle iletişim araçları ve eğitim sistemleri de ataerkil sisteme su taşırlar.

2.3.AİLE VE ATAERKİLLİK

2.3.1.Ataerkillik

Ataerkillik, sosyolojide özellikle feministler tarafından sıkça kullanılan bir terimdir. Erkeklerin kadınlar üzerinde egemenlik kurduğu sistemsel düzene verilen bu ad, gerçekten sosyoloji açısından çok önemlidir. Özellikle kadına verilen toplumsal değer ve kadının aile içi işbölümündeki rollerine ilişkin alanlarda ataerkilliğin etkisi ağır basar. Ataerkillik öyle etkin bir yerleşik sistemdir ki, her toplumsalın arkasında onu görebiliriz. Ev kadınlığı gibi bir rolün kadınlarla özdeşleştirilmesi, erkeklerin kadınlara şiddet göstermesi, iş hayatında kadınların geri plana itilerek, onlara düşük ücret verilmesi, iş hayatında cam tavan dediğimiz bir yapının var olması gibi örnekler erkek egemen bir dünyanın göstergeleridir. “Cam tavan” kavramı da

yine ataerkil kültür yapısının etkinliğini göstermesi açısından önemlidir. İş yaşamındaki üst düzey yöneticiliklere yükselmek isteyen kadınların, erkekler tarafından görünmeyen bir takım engellemelerle durdurulması için kullanılan bu söz grubu işin aslının çok derin olduğunu bize ispatlar aslında.

Walby için ataerkillik “erkeklerin kadınları egemenlik ve baskı altına aldığı, sömürdüğü bir toplumsal yapılar ve uygulamalar dizgesidir”(2016: 20). Ataerkilliği ve kapitalizmi kendi aralarındaki ilişkiler bağlamında irdeleyen Walby; toplumsal şartlara bağlı olarak etkileşim halinde bazen birbiriyle uyumlu, bazen de birbiriyle çatışma halinde olabilen birbirinden farklı dizgeler olarak ele alır. Kapitalizmin ataerkil yapıdan faydalandığını ve bunu da cinsiyete dayalı işbölümü aracılığı ile yaptığını ileri sürer. Fakat kapitalizm ve ataerkilliğin de kendi aralarında ters düştüğü zamanlar olmuştur. Örneğin, savaş zamanı kadınlar sanayi ve emek pazarına akın akın katıldıkları zaman, kapitalizmin ve ataerkilliğin çıkarları birbirine zıt düşmüştür.

Walby, ataerkilliğin işlemlerini olanaklı kılan altı adet yapı tanımlar. İlk feminist kuramların zayıflığının kadınlar üzerinde uygulanan baskının “özel” nedenlerinden sadece birine, erkeklerin uyguladığı şiddete ya da kadınların üreme sürecindeki rolüne odaklanma eğilimi olduğunu söyler. Walby, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derinliğine ve bağlantılılığına odaklandığı için, ataerkilliği birbirinden bağımsız, ama etkileşim halinde olan altı yapıdan müteşekkil görür.

1.Evin sınırları dâhilindeki üretim ilişkileri: Kadınların evde ev işleri ve çocuk bakımı gibi işlerden almadığı ücret, kocası (ya da ev arkadaşları) tarafından sahiplenilmektedir.

2.Ücretli işçiler: Kadınlar iş pazarlarında belli türden işlerden uzak tutulmakta, daha düşük ücret almakta ve daha az uzmanlık gerektiren işlere kaydırılarak ayrımcılık yapılmaktadır.

3.Ataerkil devlet: Devlet gerek izlediği siyaset gerekse öncelikleri yoluyla dizgesel biçimde ataerkil çıkarları savunmaktadır.

4.Erkeklerin uyguladığı şiddet. Erkeklerin uyguladığı şiddet eylemleri genelde münferit olaylar olarak görülse de, aslında belli bir kalıba sahiptir ve dizgelidir. Devlet bu olaylara istisnai surumlar haricinde müdahale etmeyi reddederek, şiddete göz yumar.

5.Cinsellik alanındaki ataerkil ilişkiler. Bu tür ilişkiler kendilerini “saplantılı heteroseksüellik” ve cinsel konularda kadınlarla erkekler arasında uygulanan (ve aynı cinsel davranışlar için farklı “kuralların” geçerli olması anlamına gelen) çifte standart yoluyla gösterir.

6.Ataerkil kültürel kuramlar. Çeşitli kurumlar ve uygulamalar medya, din, eğitim de dâhil olmak üzere “ataerkil bakış altında” kadın tasarımları üretir. Bu tasarımlar kadınların kimliklerini etkileyerek onlara kabul edilebilir davranış ve eylem standartları dayatır(Giddens, 2012:521).

Burada Walby ataerkilliğin altı yapısal formuna işaret ediyor. Bu formlar bir araya gelerek ataerkil sistemi oluşturuyorlar. Ücretli çalışma yaşamında kadınlar “kadın işi” diye nitelendirilen vasıfsız işlerde ve enformel dediğimiz kayıt dışı işlerde ya da şartları iyi olmayan, sigortası ve iş güvenliği olmayan işlerde çalışırlar. Bundan dolayı da zaten erkeklerden daha az ücret alırlar.

Gerek komünist, gerek sosyalist, gerek liberal ya da kapitalist yaklaşımçı olsun, hemen hemen tüm bu toplum bilimcilerin tamamında siyasetin, ekonominin, felsefenin, bilimin, tarihin ve devletin ve bunun gibi diğer etkinliklerin merkezinde erkek vardır. Modern siyaset düşüncesindeki bu ortak nokta doğal olarak feministlerin hedef tahtasının merkezindedir. Özellikle günümüzde kapitalizm ve ataerkil sistemin el ele birlikteliği, feministleri öfkelenmiştir. Bundan dolayı da bu batı düşünce geleneğini eleştiri yağmuruna tutmuşlardır.

Ataerkil toplum yapısının ortaya çıkıp kurumsallaşması ve tek tanrılı dinin egemen olması sürecinin eski Yunan’ da ruh-madde, Hristiyanlıkta ise ruh-beden biçimini alan hiyerarşik ikiliğin derinleşmesi ve kadının bu karşıtlığın aşağı sayılan beden ile özdeşleştirilerek, kadın bedeni üzerinde toplumsal kontrolün uygulanması meşru hale getirilmiştir(Mora, <http://akademikperspektif.com>. 2012)...

Bu meşrulaştırmayla birlikte toplumda tiranlığı ele geçiren erkekler, doğaları gereği ve çıkarları için kadınları her zaman ikinci planda tutan bir yaşam sürmüşlerdir. Zaten erkeklerin meydana getirmiş oldukları sistemin işleyişinde de erkeklerin egemen olmasında anormal bir durum seyretmemiştir. Çünkü insanların bir kısmının özgür olabilmesi için bazı insanların da köle olması gerekir. Erkekler bu özgürlük mücadelesinde kendilerini efendi, kadınları da köle olarak belirlemişlerdir.

Carole Pateman ve Mary L. Shanley’in vurguladıkları unsur; Batının gelenekselleştirdiği siyasal düşüncenin erkek ile özdeşleştirilmiş olduğu, bununla birlikte kadın ve kadın ile ilgili olan her şeyin de tüm bu siyasi çemberin dışında tutularak onları dışlayan bir siyasal kavramlaştırmaya dayandığıdır. Bu siyasi gelenekle birlikte “erkek” ile “siyaset” ele ele vermekte; siyasetin dışında olan ya da siyasete karşıt olan tüm etkinlik ve tanımlamalar kadın ile özdeşleştirilmektedir. Liberal teori karşısında sert eleştirilerde bulunarak ün kazanmış feminist yazar Pateman, devlet ve sivil toplum tartışmalarında kadın aile hayatına uygun görülerek hem devletten dışlanmakta hem de toplumdan dışlanmaktadır. Özel alan içerisine hapsedilen kadın, kamusal alandaki gelişmelerden bihaber olmakla birlikte bu kamusal alanın getirdiği kültürden, sosyal güçten, mülkiyetten, hak ve yükümlülüklerden

ve özgürlükten yoksun kalmaktadır. Bu değerlerden mahrum kalan kadın erkeğe karşı ikincil bir konuma düşmektedir. Ataerkilliğin etkisiyle oluşturulan bu modern siyaset düşünce, erkekleri “politik erkek” imajından tanımlayarak onları üstün kabul etmektedir. Bundan dolayı erkekler sivil toplumda ve kamusal alanda kadınların efendisi haline getirmiştir(Çaha, 2010:47,48).

“Kadınlarla erkekleri eşitsiz bir ilişki içerisinde konumlandıran, kadınların toplumsal kaynaklara ulaşımını kısıtlayan ve erkeklerin kadınların emeğini, bedenini, cinselliğini denetlemesini ve sömürmesini olanaklı kılan, ataerkil ilişkiler sistemidir”(Dedeoğlu S., Öztürk M.Y. ,2010: 11,12).

Günümüzde erkeklerin kadın emeğini hem yok saymaları, hem de bu emek üzerinden kadınları hegemonya altına almaları ataerkil sistemle açıklanabilir. Bu yerleşik hayata geçildiğinden beri var olan bir erkek egemen kültürdür. İdeoloji, ırk, devlet ve farklı coğrafya fark etmeksizin, çoğunlukla ezilen taraf kadın olmuştur. Özellikle yerleşik hayata geçildikten sonra erkekler sosyal hayatla ilişkilendirilip çalışması gereken toplumsal birey olmuş; kadın ise evde durması gereken, ev işlerini ve çocuk bakımını üstlenen, sosyal hayattan geri ve toplumsal olmayan birey haline gelmiştir. Sonraları kadınlarda evin dışına çıkarak siyasete, iş hayatına, bilime vb. katılsa da iş işten geçmişti. Çünkü zaten erkek egemenliği kurulmuştu. Erkekler tarafından kurulan bu ataerkil kültür yapısı, artık kadınları toplumsal çevreye kabul etmiş gibi görünseler de aslında “cam tavan” olayı, düşük ücretli işlerde kadınların çalıştırılması, geçici ve vasıfsız işlerde kadınların yoğunlukta olması ve en önemlisi çalışan kadınların da halen ev işlerini ve çocuk bakımını çoğunlukla tek başlarına yapmaları işin aslının tam tersi olduğunu gösteriyor. Yani ataerkil kültür varlığını etkin bir şekilde sürdürüyor.

Başbakanlığa bağlı Aile ve Sosyal Araştırmalar Müdürlüğü’ nün yapmış olduğu bir araştırmada; katılımcıların %50,8’i kadınların asli görevinin ev işleri ve çocuk bakımı olmadığını belirtmişlerdir. Toplumda bu şekilde seyreden görüşle birlikte artık kadınların sadece ev işi yapan ve çocuk bakan rollerine ilişkin bakışın değiştiğini görmekteyiz. Artık yavaş yavaş erkeklerin de kadınlar gibi ev işi ve çocuk bakımında rol almalarını gerektiğini savunan ve aile içi eşitliliği öngören bir anlayış oluşmaktadır. Araştırmada görüşme yapılan bireylerin %64,1’i erkeklerinde kadınlar kadar ev işlerinden sorumlu olduğunu belirtmektedir. Artık toplumun; ev işlerinin kadınla özdeşleştirildiği geleneksel algıdan, ev içindeki işlerin kadın-erkek işbirliği ile yapılması gerektiğini söyleyen eşitlikçi bir algıya kaydığını

gözlemlemekteyiz. Katılımcıların %66,4' ü erkeğin aile reisi olduğunu belirtirken, %61'i de yine ailenin geçiminin sağlanmasının erkeğin görevi olduğunu söylemişlerdir. Ailede ev ile ilgili kararların alınmasında en yetkili kişi olarak erkek görülmektedir. Bu sonuçlar Türkiye'de toplumun halen geleneklerine bağlı olarak ataerkil kültür yapısı etkisinde olduğunu fakat bu etkinin zaman içerisinde değişebileceğinin de sinyallerini göstermektedir(T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmaları Müdürlüğü, 2010: 303). Görüldüğü gibi kadınların kendileri aslında, kendi özgürlüklerini kısıtlayan en büyük engeldir. Halen ailenin reisinin erkek olduğu düşüncesi bunu gösteriyor. Yine yapılan araştırmadaki kadınların %64,1'i ev işlerinin sadece kadının görevi olmadığını belirtmeleri de, bunu belirtenlerin ne kadarının eşi ev işlerini yapıyor ya da ev işlerine yardımcı oluyor? Kendime ve çevreme baktığım zaman halen ataerkil kültürün etkisi altında olduğumuz belirgindir.

Ataerkillik, feminist yazarlar tarafından, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikleri kavramlaştıran bir terim olarak geliştirilmiştir. Ataerkillik temel olarak, aile içinde kadın ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğinin değişik biçimlerde kurumsallaşması ve bu egemenliğin toplumdaki bütün kadınları kapsamaması olarak tanımlanır. Özel alandaki toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler ve erkek egemenliği, devlet ve piyasa gibi kamusal alanlarda ortaya çıkar(Dedeoğlu S. , Öztürk M.Y. , 2010:250).

Dedeoğlu 'ya(2010: 251) göre Türkiye'de ataerkil yapı etkin bir şekilde varlığını sürdürmekte, kadının erkeğe bağlı kalmasını sağlayacak hukuki, siyasi ve ahlaki normlar aktif olarak görevlerini yapmaktadır. Erkeğin egemenliği çoğu kez aile üzerinden devam eder. Gücünü ve kamusal alandaki statüsünü kullanan erkek ailesinin korumalığını üstlenir ve buradan kadına hâkimiyet kurar. Kadın bu toplumsal düzen içerisinde kimliğini oluşturamaz ve erkeğe boyun eğer(Dedeoğlu S. , Öztürk M.Y. , 2010:251).

Bu etki gerçekten de toplumumuzun çoğunluğunda görülebilmektedir. Geleneklere bağlı kadınlar, yani bu sistem içinde görevini yerine getiren kadınlar saygın ve özel oluyor. Ama ne zaman ki kadın ev içindeki işbölümüne ya da çalışma hayatındaki bu düzene karşı görüş bildirir ve yaşantısını buna göre düzenlemeye kalkışırsa ataerkil kültür yapısı onu toplumdan dışlar ve onu utanç verici olarak damgalar.

Ataerkil ideolojinin her yeri kuşattığı günümüzde; bu yapının kadın emeğine etkisini de vurgulamamız önemlidir. Özellikle kapitalizmin ve küreselleşmenin etkisini artırdığı son yıllarda, ataerkillik-kapitalizm kardeşliği de pekişti. Fakat bu kardeşlik her ne kadar kadınların çalışma hayatına girmelerini artıran fırsatlar sunsa da, iş hayatında kadın-erkek eşitliği açısından durum olumlu görünmüyor.

Tütün, gıda, tekstil, Türkiye'nin üç önemli ihracat kapısı, Üçünde de kadın emeği yoğun. Dünyada olduğu gibi Türkiye' de de emek yoğun, niteliksiz ve ucuz işler kadınların ellerinde. Yoksa “sırtlarında” demek mi daha doğru olur, bilemiyorum. Aslında Türkiye’de 1996 yılında istihdamdaki yaklaşık 6,5 milyon kadının yine yaklaşık 4,5 milyonu ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığına ve ücretli çalışan kadın sayısı yalnızca 1,5 milyon dolayında kaldığına göre, genele olarak kadınların sırtlarında bir şeyler olduğu açık. Kısacası kadın, ucuz işçi olmadan önce genellikle “ücretsiz işçi” dir.

Kadının evdeki ücretsiz emeğinin yanı sıra çalışma hayatındaki kadınların da böylesine toplumsal cinsiyetle ikincil bir role itilmeleri gözlerimizden kaçmamalıdır. Dedeoğlu ve Öztürk (2010:15)’e göre “Ataerkil yapıya dayalı toplumsal cinsiyet sistemi içinde kadının emeği ve bedeni erkekler tarafından denetlenmekte ve kadın emek ürünlerine karşılıksız el konulmaktadır”. Bu kadının ücretsiz emeğine el koymayı ailelerde direkt olarak görürken, erkekler tarafından kadınların emeklerine el koymayı çalışma hayatında ve kurumlarda da direkt ya da dolaylı olarak görebiliriz.

Günümüzün ataerkil toplumundan bakım işleri esas olarak aileye havale edilmiştir ve “kadın işi” olarak tarif edilmektedir. Bugün olduğu gibi, tarih içinde insan topluluklarına baktığımızda da hemen her toplumda bakım işlerinden kadınların sorumlu olduğunu görüyoruz. Toplumsal ve kültürel değişiklikler toplumsal bakım yapısını değiştirebilirken, ... , insanlık tarihi boyunca ve her toplumsal örgütlenme biçiminde kadınların bakım emeği sağlayıcısı olması durumu değişmemiştir. Bugün küresel ölçekte, istisnasız her toplumda başlıca ve tek bakım sağlayıcılar kadınlardır.

(Dedeoğlu S. , Öztürk M.Y. , 2010:47)

Ücretsiz kadın emeğinin oluşmasında da en etkin pay yine ataerkil kültür yapısıdır ki; bu yapının zemininde oluşan toplumsal cinsiyet rolleri kadının yine özgürlüğünü kısıtlar. Toplumsal cinsiyet rolleri kadınlara ev işlerini, çocuk ve yaşlı bakımı işlerini yüklediği için kadınlar zaten toplumsal hayata en az bir adım geriden başlarlar. Bu ücretsiz emek işlerinden dolayı kadın eğitim olanaklarına ve emek piyasasına sınırlı bir şekilde erişir. Günümüzde de kadınların büyük çoğunluğunun eğitimini sürdürürken ve ileride yapacakları meslekleri seçerken; ev işlerini ve çocuk bakımını aksatmayacak, çalışma saati kısa işlere yöneldiğini açıkça görürüz.

Hartmann kadın emeğinin konumlandığı kısır döngüyü şöyle açıklar: Kadınlar daha düşük ücretle çalışıyorlar, böylece kocalarına ekonomik olarak bağımlı hale geliyorlar, bu bağımlılık hali ev işlerini kadınların görevi haline getiriyor ve kadınların işi ola ev sorumlulukları onları işgücü pazarında güçsüz bir konuma itiyor, bu güçsüz konumdaysa erkeklerden daha düşük ücret alıyorlar(Dedeoğlu S. , Öztürk M.Y. , 2010: 104).

Hartmann'ın belirttiği bu kısır döngü, hem kadınların ücretli işlerde de erkeklerden geri kaldığını gösteriyor, hem de kadının ücretsiz emeğinin nasıl kadına onun göreviymiş gibi atfedildiğini anlıyoruz. Geçmişten günümüze erkekler ev işleri ve çocuk bakımı gibi işleri kendilerinden uzak tutmuşlardır. Ayrıca kadınları çalışma hayatından uzak tutarak, kendi aralarında iyi örgütlenerek, kadınların annelik rollerini onların aleyhine kullanarak küresel bir ataerkil sistemle erkek egemen kültürler oluşturmayı başarmışlar ve dünyayı geçmişten beri kendileri yönetmişlerdir. Zaten Hartmann (2010:190)'a göre, ataerkilliğin maddi temeli, erkeklerin kadınların emek-gücü üzerindeki denetimine dayanıyor. Bu denetim sayesinde erkekler kadınlara göre kaynaklara ve emeklere daha kolay ulaşıyor. Böylece erkekler toprak, finans, teknoloji gibi unsurlara iş yaşamında sahip olarak kadınları devamlı istedikleri gibi yönlendiriyorlar.

2.3.2. Ataerkillik ve Feminizm

2.3.2.1. Avrupa' da Kadın Hareketinin Oluşumu

Dünyada kadın hareketinin çıkış noktası Avrupa'dır. Öztürk' e (2011: 23) göre feminizmin ortaya çıkmasını üç ana etken vardır. Birincisi Avrupa tarihi boyunca kadınlara yapılan ağır işkence, zulüm ve ayrımcılıktır. İkincisi ise 16. Yüzyılda başlayan aydınlanma hareketidir ki bu hareket ile birlikte Avrupa' da insanlar akla, bilime ve düşünmeye önem vermişlerdir. Üçüncü ve son etken de aydınlanma hareketinin bir sonucu olarak ortaya çıkan sanayi devrimidir.

Ortaçağ'da kadın haklarından bahseden ve mücadele eden ilk kadınlardan biri olan Christine de Pizan'ın yazmış olduğu Kadınlar Şehrinin Kitabı feminizm açısından oldukça önemli bir yer tutar(Nots, 2011:33). Bir doktor ve astrolog kızı olan Pizan saray çevresinde yetişmiş ve iyi bir eğitim görmüştür. Pizan dini ve aşk şiirleri ile birlikte politik, felsefi ve tarih ile ilgili yazılar yazmıştır. Pizan bu eserini Jean de Meun'un Gülromanı adlı eserine karşıt bir eser olarak yazmıştır. Çünkü Gülromanı adlı eserde kadınlar şehvet düşkünü varlıklar olarak tanıtılıyordu. Pizan iki cilt halinde yazdığı Kadınlar Şehri Kitabı' nın birinci cildinde erkek felsefecilerinin kadınlar hakkındaki görüşleri yer alırken, ikinci ciltte de kadın ve erkeklerin evlilik hakkındaki şikâyetlerini dile getirmiştir(Öztürk, 2011:45).

Dünyaca ünlü düşünür John Locke' u tanıyan ve ona hayranlık besleyen Marie Astell de kadın hareketinin öncüleridir. A Serious Proposal to Ladies adlı eseri ile tanınan yazar kadınlar için bir okulun kurulmasını önermiştir. Ayrıca ona göre eğer tanrı kadınların

akıllarını kullanmalarını istemeseydi kadınlara akıl vermezdi. Son olarak Avrupa’da hatta dünyada kadın hareketinin en önemli ilham pınarı Olympe de Gouges kabul edilmektedir. Gouges 1781 senesinde yazdığı Kadın ve Yurttaş Hakları Bildirgesi’nde evliliği aşkı ve güveni bitiren bir mezara benzetmiştir. Odönem kadınların sesi olmayı başarmış ve devrim için mücadele etmiştir. 1789 Fransız Devrimi’nden sonra ise demokrasi istediği için, kadınları kışkırttığı gerekçesiyle hapse atılmıştır. Kadınları ve köleleri ayaklandırmakla suçlanan Gouges, kurulması için mücadele ettiği devrim tarafından giyotinle idam edilmiştir(Öztürk, 2011:46). Fransız Devrimi’nden sonra yayınlanan İnsan Hakları düşüncesini eleştiren Gouges bu hakların sadece erkeklere değil kadınlara da verilmesini savunuyordu. Ona göre kadınlarda insandı ve erkeklerle eşit haklardan faydalanmaları gerekiyordu(Erciyeş; Aydınoglu, 2014:5).

Aynı dönemin en önemli kadın hakları savunucularından birisi de 1759 Londra doğumlu Mary Wollstonecraft’ dır. Feminizimin kurucusu olarak görülen Wollstonecraft “A Vindication of the Rights of Wower”(Kadın Haklarının Savunusu) adlı eserinde kadınların toplumda hak ettikleri yeri almalarının gerekliliği üzerinde durmuştur. Bir taraftan devrimi savunurken bir taraftan da devrimi yapanları kadın hakları konusunda uyarmıştır(Öztürk, 2011:47). Wollstonecraft kadınların erkeklere köle olmalarının nedenlerinin kadınlara eğitim hakkı verilmemesine bağlamaktadır. Ona göre toplum kadını evin içine hapsediyordu ve kadın köle pozisyonunda kalmaya maruz bırakılıyordu(Erciyeş, 2014:5).

Görüldüğü üzere kadınlar ilk varoluş mücadelelerinde çok zor şartlar ve koşullar içerisinde mücadele etmişlerdir. Devrimler ve ataerkil düzen içerisinde ciddi anti feminist hareketlerle karşılaşmışlar ve yeri geldiğinde bu uğurda ölmüşlerdir.

2.3.2.2.Birinci Dalga Feminizm

İlk işaretlerini 17. yüzyılda veren birinci dalga kadın hareketlerinin tam anlamıyla 19. yüzyıl sonlarında başlayıp 20. yüzyıl başlarında sona erdiği kabul edilir(Erciyeş,2014:1). Aydınlanma hareketi ile birlikte modernizmin temelleri atılınca tüm gruplar gibi kadınlar da kendilerine yönelik haklar talep etmeye başladılar. Özellikle Avrupa’ da Fransız devriminin gerçekleşmesinde büyük payı bulunan kadınların kendilerini erkeklerle eşit bir hale sokacak yenilikler istemesi ilk kadın hareketinin temeli kabul edilir(Öztürk, 2011:49).

Fransız devriminden sonra 1789'da yasalaşan “İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi” nde kadınların dışlanmaları ve yasaların tamamen erkekler için çıkartılması o dönemin feminist kadınlarını ayaklandırdı. Olmpe des Gouges tarafından yazılan “Kadın ve (kadın) Vatandaş Haklarının Beyannamesi” ile karşı harekete geçilmiş olduğu ve kadın hakları vurgulandı. Bu beyannamede kadınların özgür olarak dünyaya gelerek erkeklerle eşit olmalarının gerekliliği vurgulandı. Kadınların özgür olarak yaşamaları ve güven içerisinde olmaları için baskılara karşı direniş hakkının bulunduğunu belirten Gouges Paris'te Ulusal Meclis tarafından devrim karşıtı ve aklını yitirmiş bir kadın olarak ilan edildi. Yargılamanın ardından idam edildi. Fransa' da bu gelişmeler yaşanırken İngiltere' de Mary Wollstonecraft “Kadın Hakları için Bir Savunma” yı yazdı. Kızlar ve oğlanlar için eşit eğitim isteyen Wollstonecraft kadınlar için ise eşit sosyal ve politik haklar talep ediyordu. Üniversitelerde ve bütün okullarda kız erkek eşitliğini savunan feminist yazar kadının erkeğin alt bir tebaası değil ancak erkeğin yol arkadaşı olabileceğini söylüyordu(Notz, 2012:39,40).

İlk feminist dergi Fransa' da sosyalizm savunucusu Henri de Saint-Simon destekçileri tarafından çıkarıldı. “Özgür Kadın” sloganıyla örgütlenen grup kadınlar için teoriden ziyade pratik hareketler öneriyordu. Bu dergi etrafında bir araya gelen Aziz Simoncular Gouges gibi sadece kadınlar için hukuksal, ekonomik ve sosyal bir eşitlikten bahsetmiyorlardı. Onlar toplumu bir bütün olarak etkileyebilecek kadınsal kurallardan bahsediyorlar ve bu kurallarla oluşacak toplumsal barışı konuşuyorlardı. “Savaş olmasın, herkese sevgi” gibi sloganlarla kendilerine yeni bir konum elde etmeye çalışıyorlardı. Erkek egemenliğini ortaya çıkaran kuralları reddeden bir tutum izleyen feministler bu yöntemlerle daha geniş kitlelere ulaşmak istiyorlardı. Aynı fikri taşıyan diğer bir feminist Flora Tristan idi. Kadınların haklarını pratikte uygulamaya çalışan Saint Simonistleri beğenen Tristan Avrupa ve Latin Amerika'da kadınların baskı ile ezilmişliklerine değinmiştir. İngiltere' ye 1839' da yaptığı bir seyahat de kadın işçilerinin sefaletini bizzat kendisi tanıklık etmiş, izlenimlerini ve görüşlerini “Londra İçinde Yürüyüşler” adlı kitabında belirtmiştir. Kadınların kurtuluşunu işçilerin ve diğer ezilen bireylerin kurtuluşuna bağlayan Tristan, bu birlikte kurtuluş fikriyle kendisinden sonra gelecek kadın hareketlerini de etkileyecektir(Notz, 2012: 40,41).

Birinci dalga feminizm hareketinin Amerika' da ki en önemli girişimi Elisabeth Cady Stanton tarafından gerçekleştirilen 1848 tarihinde New York' ta toplanan Seneca Falls Kongresi sonucunda meydana gelen Duygular Bildirisi' dir. 100 kadın ve erkek tarafından imzalanan bu bildiri de kadın erkek eşitliği ile ilgili temel haklardan bahsedilir. Üzerinde en

çok yoğunlaşıl原因 haklar hukuki haklar olup, bu çerçevede kadının oy verme hakkı istenmektedir. Çünkü bu bir insan olmanın getirdiği doğal bir haktır(Öztürk, 2011: 56).

Birinci dalga feminist hareketin en önemli temsilcileri olan liberal feministlerin temel amaçları eğitim, sağlık, siyaset, hukuk, sanat, özel ve kamusal yaşam gibi temel hak ve özgürlüklerde kadın-erkek eşitliğini sağlamak olmuştur. Erkeklerin gittiği tüm okullara kadınlar da gitmeli, erkeklerin çalıştığı tüm işyerlerinde kadınlar da çalışabilmelidir. Kadınlar da erkekler gibi oy vermeli ve her kulvarda kadın erkek ile eşit olmalıdır(Öztürk,2011: 63,64).

2.3.2.3.İkinci Dalga Feminizm

Anti-nükleer hareketlerin, çevreci hareketlerin, 68 öğrenci olaylarının ve Vietnam savaşı sonucunda gerçekleşen savaş karşıtı protestoların yaşandığı yıllarda ortaya çıkan ikinci dalga feminizm cinsiyet ayrımcılığına bağlı olarak meydana gelen kadın-erkek eşitsizliğine vurgu yaparak gelenekselleşmiş cinsiyetçi rollere dikkat çekmiştir(Öztürk, 2011:91).

1947 yılında varoluşçu feminizmin kurucusu olan ünlü feminist yazar Simone de Beauvoir İkinci Cins adlı eserinde “Kadın doğmuyoruz, kadına dönüştürülüyoruz” diyerek toplumsal cinsiyete dikkatleri çekmeyi başarmıştır. Beauvoir’e göre kadınların ataerkil kültür tarafından “öteki” olarak görülmesi sadece biyolojik bir olgu olmayıp siyasi, psikolojik, sosyal ve ekonomik ilişkilerle de alakalı olmasıdır. Kadın eğer öteki olmayı kabul ederse nesne olmayı da kabul etmiş demektir. Bu nedenle kadın artık özgürlüğünü kaybetmiş oyuncak bir bebek gibidir. Beauvoir kadınların mutluluğa ulaşmak için en güzel yıllarını kendisini sevecek bir erkeği beklemeleriyle geçirmelerini eleştirir, ancak bunun nedeninin kadınlara mutluluğa ulaşmanın kaynağının erkekler olduğunun öğretildiğinin de altını çizer. Toplumdaki kozmetik firmalarla birlikte yayınlanan reklamların ve erkekler tarafından üretilen modanın da kadınları “öteki” olmalarına hizmet ettiğini belirtir. Beauvoir erkeklerin üstünlüğünün cinsiyet ile alakalı olmadığını, bu üstünlüğün erkek egemen kültür tarafından oluşturulan iktidar tarafından oluşturulduğunu belirtir. Baba kamusal alanda çalışarak eve ekmek getirir. Onun bir işi vardır ve ekonomik üstünlük de ondadır. Evin diğer bireyleri özellikle “kadın” erkeğe ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan bağımlıdır. Böyle bir ortamda kadının dış dünyayla bağlantısını sağlayan tek vasıta kocası yani erkektir(Erciyeş, 2014: 18,19,20).

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra özellikle 1970 yılından itibaren iyice gelişen ikinci dalga feminizm sosyolojiyi önemli ölçüde etkilemiş ve tüm dünyada kadınlardan yana bir

hareket meydan getirmiştir. Bu yıllardan itibaren kadınlar kamusal alanda daha fazla aktif olmaya başlamışlar ve akademik çalışmalara önem vermişlerdir. Toplumsal cinsiyet, ataerkillik gibi kavramlardan faydalanarak cinsiyet eşitsizliği üzerinde duran feministler artık daha sistematik ve güçlü hareket etmektedirler. Ayrıca Ann Oakley 1970'lerde ev işi ve gebelik gibi konularda araştırmalar yaparak feminist anlamda kadınların akademik çalışmalarının yaygınlaşmasına ön ayak olmuştur(Öztürk,2011: 20,21).

Bu yeni kadın hareketinin programında kadınlara yapılan ekonomik, sosyal ve siyasi haksızlıkların kişisel olmayıp bunun bir politika şeklinde uygulandığı, kadınların da bu politikaya karşı mücadele etmeleri ve bu siyasi anlayışın değiştirilmesinin gerekliliği üzerinde duruluyordu. İktidarların uygulamalarındaki kararlarda kadınların da söz sahibi olması gerekliydi. Feministler gelenekselleşen aile düzenlerini, toplum tarafından oluşturulan cinsiyet rollerini, aile yaşam şartlarını eleştiriyorlardı. Kadınlar kendi yaşamlarını tayin etmek isterlerken, bir taraftan da hamilelik, kadına karşı şiddet, cinsiyet hiyerarşisi, ev işlerinin ve çocuk bakımın paylaşımı gibi konularda adalet istiyorlardı. İkinci dalga kadın hareketi mücadele ederken sadece olumsuzlukları tespit etmekle kalmıyor, bu süreç içerisinde iktidarları yönlendirip değişim yaptırıyor ve kadınların lehine hamlelerin oluşmasını sağlıyordu. Artık kadın sığınma merkezleri, kadın yayınevleri, çocuk yuvaları, kız kreşleri, kadın merkezleri gibi birçok kadın kurum ve dernekler mevcut idi(Notz, 2011:75).

Bora'ya (2012: 40) göre; ikinci dalga feminizm, kadının ötekileştirilip ikincil hale getirilmesinin temel nedeni olarak aileyi esas aldı. Birinci dalga hareketindeki feministlerin eğitim, siyaset ve ekonomik olarak taleplerinin gerçekleşebilmesi için öncelikle özel alandaki yani ailedeki eşitsizliklerin yok olması zaruri idi. Ataerkil sistemin toplumsal cinsiyet ile kurduğu iktidarın kendini durmadan aile sayesinde yeniden ürettiğini düşünen feministler artık ailenin toplumdaki konumundan ziyade, ailenin içinde meydana gelen olaylara bakıyorlardı.

İkinci dalga feministler Nancy Fraser'a göre kadın-erkek eşitliğinde cinsellik, üreme, ev işi ve kadına şiddet konularını da içine alacak biçimde tabloyu genişletmişlerdir. Böylece eşitsizliğin nedeni ekonomik eşitsizliklerle beraber bilinçli oluşturulan kurgusal roller ve siyasi güç dengesizliği olarak geniş bir çembere dönüşmüştür(Günaydın,2010: 179).

İkinci dalga feminizm tüm dünya toplumlarında çok önemli değişimler gerçekleştirmiş, kadınların bilinçlenmelerini ve kendi haklarını savunmaları ve bu doğrultuda yaşamları için onların duyarlılık kazanmalarını sağlamıştır. Bu bilinçlenme ile güçlenen

kadınlar devlet politikalarını etkilemişler ve kendi lehlerine kanunlar çıkartılmasını sağlamışlardır. Ancak her ne kadar gelişmiş ülkelerde kadınların sorunları azalsa da halen birçok gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde durum kadın açısından iç açıcı değildir. Bugün dünyanın genelinde halen toplumsal cinsiyet kaynaklı sosyal, siyasi ve ekonomik eşitsizlikler kadın aleyhinde devam etmektedir.

2.3.3.Feminist Hareket İçerisinde Ataerkil Yaklaşımlar

Sözlük anlamı erkek üstünlüğü ya da erkek egemenliği olan ataerkilliğin tanımı feministlere göre ailede başlayıp eğitimde, siyasette ve tüm sosyal yaşantıda kendisini gösteren erkek iktidarındır. Kadınlar bu düzen içerisinde erkeklerin çizdiği sınırlar içerisinde mahkûm edilmiş ve ötekileştirilmiştir. Bu kadınlara yapılan en büyük eşitsizliktir ve haksızlıktır. Toplumlarda meydana getirilen bu ataerkil sistem içerisinde kadın toplumsal cinsiyet ayrımına maruz kalarak insan haklarından mahrum bırakılır. Feministlere göre kadınlara yapılan en büyük şiddet ataerkil yapı tarafından oluşturulan ve cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanan kadınların aleyhine gerçekleşen kadın-erkek eşitsizliğidir(Erciyeş,2014:3).

Millet'a (2011: 49) göre ataerkillik ideolojik bir boyut olan cinsel politika sayesinde devamlı kendini besler ve sağlam bir devinim oluşturur. Her iki cins -kadın ve erkek- ataerkil tutuma göre toplumsallaştırılarak cinsel politikaya gönüllü destek vermiş olurlar. Toplum içinde artık bir önyargı oluşmuştur ve bu önyargıya göre de erkek üstündür, kadın ise erkekten daha aşağıda bir konumdadır. Ataerkil kültür içerisinde meydana gelen cinsel politikanın ruhsal yapısı ise kişiliktir. Buna göre kişilikler kadın ve erkek olarak cinsel ayrışma sonucunda bir sınıflandırmaya maruz kalır. Bu sınıflandırma ile kendisine çizilen sınırlar içerisinde gelişen kişilikler egemen grup olan erkeklerin gereksinimleri ve tutumlarına göre şekillenirler. Ataerkillik sayesinde erkekler kendilerinde mevcut olduğunu zannettikleri zekâ, güç, saldırganlık ve etkenlik gibi özelliklerle donatılmaya başlarken; kadınlar ise yine şartlandırılarak gönüllü olarak pasif, bilgisiz, güçsüz ve edilgen bir kişilik içerisinde hayata başlarlar. Her iki cinsin davranış, rol ve yaşantı biçimini belirleyen ve onu değişmez kılan toplumsal cinsiyet rolü de bu kişilik oluşumunu pekiştirir. Toplumsal cinsiyet kadına ev işi ve çocuk bakımını verirken; erkeğe ise bu işlerin dışında kalan ilgi, istek ile alakalı işleri, yükselmeyi ve ilerlemeyi öne alan insancıl öğeleri verir. Böylece kendilerine daha yüce ve üstün konumda yer alan yerler verilen erkekler, kendilerinde toplum içerisinde egemen olma duygusunu geliştirirler ve bu ruhsal pozisyon itibarı ile yöneticiliğe meylederler.

Feministlere göre ataerkilliğin temel taşı ailedir. Aile toplumu oluşturan ve onu yansıtan bir kurum olmakla birlikte birey ile toplum arasında bir köprüdür. Millet'a (2011: 60) göre aile tamamen ataerkil bir birimdir ve ataerkil sistemin ve diğer faktörlerin yetişemediği zamanlarda bireyi denetleyen bir yapıdır. Ataerkilliğin devamını sağlayan aile içinde kadınlar baskı yolu ile idare altında tutulurlar ve kamusal alanda işleri olmaz. Aile, toplum ve devlet birbiriyle ilişkili ve birbirine gereklilik duyan kurumlardır. Birisi yıkılırsa hepsi yıkılacaktır. Bundan dolayı da ataerkil düzen içerisinde birbirini devamlı olarak beslerler. Ayrıca bu ilişki ağı çoğunlukla dinsel olarak da desteklenir. Bu düzende ailedeki çocuklar ataerkil kültürü benimserler. Dönemsel olarak benimsemeye ufak tefek ayrılıklar olsa da olması istenen düzene uygunluk sağlanır. Bu uygunluk devlette eğitim sistemi ile öğretmenler tarafından, okul çevresi tarafından, diğer resmi ve resmi olmayan kurumlar tarafından pekiştirilir.

Kandiyoti'ye (2011:132) göre ataerkil sistemin hüküm sürdüğü ve içselleştirildiği toplumlarda kendisini bu sistemin bir parçası kabul eden, erkek egemenliğini kabul eden, erkeklerin himayesinde olmayı kabullenen, ihtiyaçlarının erkeklerce giderilmesini doğal gören ve bunu da ataerkil toplum içerisinde saygınlık olarak atfeden kadınların var olduğunu söyler. Ataerkil kültür ile pazarlık içerisinde olan bu kadınlar özellikle yaşlandıklarında ataerkil düzenin bekçileri konumunda olup, yetişen gençlerin evlilik tercihlerine müdahil olurlar. Zengin ve soylu ailelerde daha çok görülen bu durumda evlenecek genç ataerkil sistemin bekçisi olan anneden onay almak zorundadır. Evlenecek olan genç, erkek ise ve ailesinin onayını almadan evlenirse gelin dışlanır ve annenin bekçiliği devreye girmiş olur. Dışlanan gelin zaman içerisinde kendisi de kayınvalide olduğunda kendi gelinine aynısını yapacaktır ve toplumda köklü sosyal değişim ile gelecek yenilikler olmadıkça da bu ataerkil pazarlık devam edip gidecektir.

“Kadının görünmeyen emeği” olarak bilinen “ev işi”de ataerkil sistem tarafından kadınlara verilmiş bir görevdir. Kadınların “ev kadını” olarak tasarlanarak piyasaya tanıtılması ve bu yönde bir ideoloji oluşturulması ile her sınıftan ve her meslekten kadınlar çalışsalar dahi birer ev kadını olmak zorundadırlar. Cinsiyet eşitsizliğinden doğan bu kültür ötesi öngörü ile kadın doğa ile eşleştirilirken, erkek kültür ile eşleştirilir. Böylece erkek topluma ait ve toplum ile ilgili işlere yönelirken; kadın ise doğaya ait görülür ve temizleyici, düzenleyici özelliklere sahip kabul ettirilir. Marksist feministlerin yeniden üretim adını verdikleri bu faaliyet alanı ile temizlik ve düzen algısı oluşturularak yeni bir kültür meydana getirilir. Bunda da kadınlar öznedir(Bora, 2012: 60,61).

Ataerkil düzenden kurtulmak için cinsel devrim şarttır. Geleneksel cinsel anlayışa karşı çıkan feministler yasal olmayan ilişkileri, eşcinselliği, küçük yaştaki evlilik öncesi ilişkileri gerekli görmekteyirler. Cinsel kısıtlamalarla devrimin gerçekleşmeyeceğini belirtirler ve devrimin amacı geleneksel, kaba, baskıcı cinsellikten kurtularak yozlaşmamış bir standart cinsel özgürlüğe ulaşmaktır. Bundan daha önce erkek egemenliğine son vermek gereklidir. Toplumsal cinsiyetin oluşmasını sağlayan ataerkil toplumsallaştırmayı yıkmak gereklidir. Kadının kendi ayakları üstünde durabilmesi ve mücadele edebilmesi için ekonomik bağımsızlığına kavuşması çok önemlidir. Toplumsal cinsiyet rollerine bağlı buyrukların son bulmasıyla da kadınlar azınlık gibi görülmeyecek ve hakları kendilerine verilecektir.(Millet,2011: 106,107)

Ataerkil sistem temelinde hem geleneksel hem de modern toplumlarda kadınlar nesneleştirilmiş, kadın ve erkek farklı iki cins olarak sunulmuştur. Özellikle modern toplumlarda erkek akademisyenlerin kadınların hayatıyla duygusallıklarını ilişkilendirmelerine verdikleri bilinçli ideolojik destek; kadın-erkek eşitliğinin ilerlemesinden çok kadın-erkek arasındaki farklılaşmanın sürekliliğini sağlar(Berktaş,2012: 153)

Toplumsal cinsiyet ile birlikte iktidar olan ataerkillik, aileyi, akrabalık bağlarını kısacası toplumu oluşturan tüm kurumları çevreler. Toplum içerisinde politikaya, ekonomiye, devletin her aygıtına ve diğer kamusal alanlara yerleşmiş olan bu sistem özellikle kadınların yaşamında her yerde karşılına çıkmaktadır. Ataerkilliğin toplumsal cinsiyet bağlamında hâkimiyet kurarak her yerde ve her zaman farklı biçimlerde karakterlere bürünmesi, farklı kesime noktalarında olabilmesi ile farklı konumdaki ve hiyerarşideki kadınlar için de değişik biçimlerde ortaya çıkmasını sağlar. Bu süreçte ataerkil sistem ile mücadele eden feministlerin görevleri çok zordur. Son olarak ataerkillikten kurtulma için, kadınların esnek ve güçlü bir yaklaşımla özgüllüğe duyarlı olan ve birbiriyle ilişkili kavramları düzenleyerek onları çevreleyen yaklaşımlara ihtiyacı vardır. Ayrıca toplumsal cinsiyet tarihini de araştırarak kapsamlı özetler hazırlanmalıdır. Bu sayede geçmişte yapılan yanlışlar öne çıkarılmalı ve feministlerin nereye doğru yöneldikleri anlamlandırılmalıdır. Bununla birlikte umutlar tasarlayıp kadınların kurtuluşunu sağlayacak seçenekleri ortaya çıkararak bütün çalışmalarda hâkim olan erkek egemenliğinin ve adaletsizliğin eleştirisini diğer tüm kadınlara aşılacak çerçevelere ihtiyaç olduğunu belirtirler(Fraser,2008: 172,173).

2.3.3.1. Liberal Feminizm ve Ataerkillik

Avrupa'daki özgürleşme hareketlerinin sonucunda ortaya çıkan liberalizmin değindiği en önemli unsurlar hak ve özgürlüktür. Aydınlanma süreciyle birlikte bu liberal kurama göre devlet bireyin daha fazla özgürleşmesi için kanunlar çıkarmalı, uygulamalı ve bu özgürleşme ruhunu himaye etmelidir. Avrupa' da gerçekleşen bu özgürleşme sürecinde kadınlarda kendi hak ve özgürlükleri için mücadele eden gruplardan biri olmuştur. Kadınların sahneye çıkmaları bu aydınlanma hareketi sırasında meydana gelen 1789 Fransız Devrimi ile olmuştur. Ancak gerek yazıları ve fikirleriyle gerekse eylemleriyle aydınlanma sürecinde ve Fransız Devrimi'nde önemli rolleri ve katkıları olmalarına rağmen kadınlar istedikleri hakları alamamış ve hayal kırıklığına uğramışlardır(Öztürk, 2011: 50).

1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi'nden sonra kadınların aydınlanma döneminde sahip oldukları hakları da kaybetmeleri kadın direnişini başlatmıştır. Feminizm kavramı ilk defa bu süreçte ortaya çıktı ve Olympe de Gouge'nin 1793 yılında yargılanmasında kullanıldı. Gouge Fransız Devrimi ile birlikte ilan edilen İnsan Hakları bildirisine karşı çıkıyor, kadınların da birer insan olduğunu vurgulayarak Kadın Hakları bildirisini yayınlıyordu(Erciyeş,2014: 5).

Liberal feminizmin ilk temsilcisi olarak görülen Mary Wollstonecraft 1792 yılında yazdığı "A Vindication of the Rights of Woman"(Kadın Haklarının Savunusu) adlı kitabı ile büyük ses getirmiştir. Feministlerce başyapıt olarak görülen bu eserde Wollstonecraft erkelerin kadınlara akıl verme işini bırakmalarını, kadınların da erkekler ile aynı haklara sahip olmalarının gerekliliğini belirtmiştir. Wollstonecraft ayrıca bu eserinde eşit eğitim hakkı istiyor, üst düzey zengin kadınlarını da eleştiriyor, kamusal alan ile özel alana atıfta bulunarak kadınların eve hapsedildiğini söylüyordu(Erciyeş,2014: 5).

Bu süreçte kadınların kamusal alandaki haklarını elde edebilmeleri için kadınlara eğitim haklarının verilmesini savunan liberal feministlerin birisi de Hubertine Auclert'dir. Auclert kadınların da proleterya gibi devamlı sömürüldüğünü ve ezildiğini söyler. Kadınlar için kurtuluş reçetesi iyi bir eğitim görmek ve iş sahibi olmaktır. Feminist bir yazar olduğu kadar önemli bir aktivist de olan Auclert kadınların oy hakkı için çok mücadele etmiştir(Erciyeş,2014:6).

Dönemin önemli feministlerinden olan Elizabeth Cady Stanton 1848 yılında Seneca Falls Kongresi sonrasında Duygular Bildirisi' nı yazmıştır. Bu bildiride bilinçli olarak Bağımsızlık Bildirisi' nin dili kullanılmış ve kadınlara seçim hakkı istenmiştir. Aynı dönemde

Amerika’ da yaşayan Sarah Grimke “Erkeke kocalığa has karakteri ile kadının üstünde sınırsız ve zalim tüm iktidarını kullanır” der ve aileyi yani özel alanı kadınlar için erkeğe kölelik yeri olarak tanımlar(Erciyeş,2014:7).

Liberal feministler akla ve vicdana olan inançlarıyla ön olana çıkardılar. Kadın ve erkeğin ruh ve akılcı yetenekleri aynıdır. Kadınların da erkekler gibi eleştirel düşünebilmeleri için eşit eğitim hakkına sahip olmaları gereklidir. Birey kendine özgü haysiyeti olan özgür bir varlıktır. Bu özelliklerle birlikte liberal kadın hareketinin doğal doktrinlere bağlı kaldığını görüyoruz.19. yüzyılda hareketin en büyük amacı kadınların oy verme hakkını elde edebilmektir(Öztürk,2011: 60).

Yine 19. Yüzyılın ortalarından itibaren İngiltere’de bilinçli bir örgütlenmeyle biraya gelen kadın hareketleri ortaya çıktı. John Stuart Mill tarafından hazırlanan İkinci Reform Yasası 1867’de Avam Kamarası tarafından kabul görmedi. Bu yasa içerisinde kadınlara seçim hakkı da mevcuttu. Mill “Kadınların İtaati” adlı eseri ile feminizme önemli katkıda bulunmuştur. Bu eser kadının evlilik içindeki rolünü irdeliyor ve kadınların hukuksal haksızlıklara maruz kaldığını belirtiyordu. Mill’e göre kadının özgürleşmesinin önünde üç engel vardı: toplumsal cinsiyet, evlilik ve kadınların eğitim hakkı. Ayrıca Mill ataerkil yapının eski çağlardan beri var olduğunu ve kadının erkek egemenliğine zorla itildiğini, kadınların toplumda olumsuz önyargılarla durdurulmasının insanlığın ilerlemesini de mani olduğunu savunuyordu. Mill’ e göre erkekler kamusal alanda kadınlarla birlikte olmayı hazmedemiyorlardı ve bu yüzden kadınların ikincil konumlarının devamı için çaba harcıyorlardı(Erciyeş,2014: 8).

“Liberal feminist kuramcılarının en önemlileri, Olype de Gouges, Mary Wollstonecraft, Frances Wright, Sarah Grimke, Elizabeth Candy Stanton ve Suzan B. Anthony’ dir”(Öztürk, 2011: 64).

Avrupa’ da doğan ve Amerika’ da gelişen liberal feminizm 1970’ lerde ataerkil sistemden beslenen toplumsal cinsiyet eşitsizlikleriyle önce siyasi olarak sonra da toplumsal olarak mücadele etmiştir. Liberal feministler kamusal alanlarda, işyerlerinde, eğitim kurumlarında ve medyada kadını hedef alan cinsiyet ayrımcılığına savaş açtılar. Günümüzde de liberal kadın hareketinin merkezinde erkek egemenliğine karşı kadını savunmak yer almaktadır. Kamusal alanın erkeğe, özel alanın ise kadına ait olduğu düşüncesine tepki gösteren ve bunu kabul etmeyerek önlemler almaya çalışan liberal feministlere göre kadın da erkek gibi özgül bir kişiliğe sahiptir. Her kadın hür bir şekilde kendi seçimini yaparak, kendi

kararlarını alarak yaşayabilir. Marksist ve radikal feministlere göre daha ılımlı olan liberal feministler özellikle kadınlar açısından fırsat eşitliği oluşturmak ve kadınların haklarını korumak için demokrasiyi ve yasaları kullanırlar(Erciyeş,2014: 8,9).

2.3.3.2.Marksist Feminizm ve Ataerkillik

1848 Burjuva Devrimi ile kendisini gösteren örgütlenmiş Marksist feministler Almanya' da mevcut düzene başkaldırarak sahneye çıktı(Notz,2011: 41). 18. Ve 19. Yüzyıllarda işçi sınıfının durumu hiç iç açıcı değildi. Çok kötü şartlarda çalışan işçiler az bir ücretle çalışıyorlar ve özellikle kadın işçiler durmadan istismara maruz kalıyorlardı. Yaşamsal kaygılarına çözüm bulamayan kadın işçiler biraz aydınlanma hareketinin etkisi biraz da Karl Marx'ın teorisinde kadınlara yer vermesi ile tetiklenmeye başladılar. Sonrasında kadın işçiler de işçi hareketlerine katılarak Marksist feminizmi kurdular(Öztürk, 2011: 87).

Sanayi devrimi ile Avrupa' da feodal düzen yıkılarak kapitalist ilişkilerin sarmaladığı bir ekonomik düzen inşa edildi. Bu yeni kapitalist düzen Marksist görüşe göre yeni iki sınıf meydana getirdi. Birincisi burjuvazi adını verdikleri sermaye sahipleri idi. Üretilen her şey onların malıydı. İkinci sınıf proletarya adını verdikleri işçi sınıfıydı. Toplumların çoğunluğunu oluşturan işçiler burjuvazi tarafından sömürülmekteydi. Marksist feminizmin temeli de bu ilkeye dayanmaktadır. Kadın bilinçli olarak ekonomik anlamda zayıf bırakılır. Burjuvazi ile proletarya arasındaki sömüren-sömürülen ilişkisi aynen erkek ile kadın arasında da vardır. Erkekler kadınları sömürmektedirler. Evde sabahtan akşama kadar iş yapan kadının emeği kendisine ödenmemektedir. Sürekli ev işi yapan kadın bu anlamsız tekrarlardan dolayı kendisini geliştiremez(Erciyeş, 2014: 13).

Marx'ın yabancılaşma teorisine göre işçi ürettiği ürünün sadece kendisi ile ilgili parçasını görür. Ancak bu ürünün tasarımı, fiyatı ve kullanımını hakkında söz sahibi değildir. İşçi sadece kendisine söyleneni yapar ve ürünün bütününden kopuk anlamsızca aynı işi yapar durur. Artık emeğin meydana getirdiği nesne üretenden bağımsız hale gelmiştir ve ona karşı durmaktadır. Kendi ürettiği ürüne yabancılaşan işçi meta düzeyine inmiştir. Sosyalist feministler bu yabancılaşmanın kadınlarda yoğun yaşandığını savunurlar. Çünkü erkek, ev dışında arkadaşlarıyla birlikte toplum ile bütünleşirken; kadın ise evde akşama kadar çalışıp didinir. Sürekli aynı işleri yapmaktan ve emeğinin ücretini alamamaktan dolayı yabancılaşmayı keskin bir şekilde hisseder. Toplum ile kucaklaşamayan, kendisini ifade edecek ortam bulamayan ev kadını ev içindeki yapmış olduğu işlerin karşılığında da bir ücret

ya da ödül almadığı için yaptığı işe kat be kat yabancılaşır(Öztürk, 2011: 89)

Marksist feminizme göre burjuvazi manevi değerleri yok etmiş ve aile kutsallığını yitirmiştir. Aile içindeki ilişkiler maddi para ilişkisine indirgenmiştir. Burjuva erkeği temsil ederken eşi olan kadın proletaryayı temsil eder. Ataeril sistem Marksist kadın hareketine göre erkeklerin kadınları sömürmesinden ibarettir. Kadını eve mahkûm eden bu sistemde kadın ev işlerini, çocuk bakımını ve annelik görevlerini yapmak zorundadır. Engels'e göre bu sorunun çözümü bu işlerin toplumsallaştırılması ile mümkündür(Erciyeş,2014: 14).

Marksist feministlerden Lise Vogel, Angela Davis, Zaretsky ve Margeret Benston aileyi erkeklerin kadınların emeğini sömürdükleri yer olarak görürler. Bundan dolayı da çözümü ailenin ortadan kaldırılmasında bulurlar(Öztürk,2011: 90).

Sosyalist feministler kadınların sömürülmesinin sadece sınıfsal mücadele ile olmayacağını belirtiyorlardı. Onlara göre kadınların baskı altına alınıp özgürlüklerinin kısıtlanmasının nedeni ataeril sistem tarafından oluşturulan toplumsal cinsiyet, ırkçılık ve sınıf ayrımcılığının meydana getirdiği düzen ve bunların kendi aralarındaki ilişkilerdir. Sosyalist feministlere göre toplumsal eşitsizliklerin nedeni materyalist boyuttan ziyade ataeril kültür tarafından üretilen farklı cinsiyet kimliklerinden kaynaklanmaktadır. Sadece ekonomik ilişkilerle açıklanamayan kadın-erkek eşitsizliği için çözüm kadınların kendi cinsiyet kimliklerini tanımları ile mümkündür(Erciyeş,2014: 14,15).

Kadın sorununun yasal yollarla getirilen reformlarla çözülemeyeceğini söyleyerek liberal feministleri eleştiren sosyalist feministler toplumdaki kadın-erkek eşitsizliğinin başlıca nedenini yine toplumda güçlü bir şekilde var olan çıkar ilişkilerine dayandırır. Aile yapısı değiştirilerek aile içindeki kadının köleliği sonlandırılmalı ve çocuk bakımı ortaklaşa eşler tarafından yapılmalıdır. Sosyalist feministlerin çoğunluğu Marx'ın teorisinden esinlenerek kurtuluşun sosyalist bir devrim ile geleceğini savunmuşlardır. Bu devrim ile birlikte herkesin ihtiyaçlarını karşılayacak sosyal bir devlet kurulacaktır. Kadınların ikincil durumları üretim ilişkilerinden kaynaklıdır ve bu üretim biçimi değişirse kadınlar ezilmişlikten kurtulacaktır. Kadınların özgürlüğü ataerkilliğin ve kapitalizmin ortadan kaldırılması ile mümkündür(Erciyeş,2014:16,17).

2.3.3.3.Radikal Feminizm ve Ataerkillik

1960'ların sonlarına doğru bir grup eski sosyalist feminist tarafından Amerika' da gündeme getirilen radikal feminist kuram, liberal ve Marksist kadın hareketlerinin ve teorilerinin kadınların kurtuluşu için yetersiz kalmalarına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Liberal feminizm 68 öğrenci olayları, çevreci ayaklanmalar, nükleer karşıtı gösteriler ve savaş karşıtı eylemlerin yoğun yaşandığı tepkisel bir süreçte kadınların da radikal ve eylemsel hareketleriyle gelişmiştir(Öztürk,2011:91).

Radikal feminizm kadının ezilmişliğinin nedeninin ataerkil sistem olduğunu iddia eder. Ataerkil sistemde aile, kadınların sömürülmesi için erkeğe iktidarlık sunan bir yapıdır. Erkekler bu aile yapısı ile kadınları özel alanda ezerken kamusal alanda da kadınların üst noktalara gelmelerine mani olurlar(Erciyeş,2014: 22).

Shulamith Firestone'un 1971'de yayınlanan eseri Cinsiyet Diyalektiği radikal feminizmin ilk ve en önemli kitaplarından. Firestone bu kitabında kadın ile erkek arasındaki çatışmaların kaynağını biyolojik farklılıklardan kaynaklanan cinsel çatışma olduğunu belirtmiştir. Cinsel devrim gerçekleşirse kadınlar hem üretim hem de üreyim araçlarına sahip olacaklar ve kurtuluşa ereceklerdir(Öztürk,2011:92).

Radikal feministlere göre kadının ikincilleştirilmesinin nedeni Marksist ve sosyalist feministlerin savunduğu gibi sınıf çatışması değildir. Firestone' un da belirttiği gibi esas neden cinsiyet çatışmasıdır. Toplumda kurulmuş olan ataerkil sistem erkek egemen bir kültür oluşturmuş, kadın ve erkeğe kalıplaşmış cinsiyet rolleri sunmuştur. Bu ataerkil yapı içerisinde kadınlar hangi sınıftan olursa olsun ezilmektedirler. Ataerkil düzenin sağlayıcısı olan tüm toplumsal yapılar ortadan kalkmalıdır. 1972 yılında Ann Oakley "Biyolojik Cins, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum" adlı eserinde biyolojik cins ile toplumsal cinsiyet kavramlarına değinmiş ve bu iki kavramın ayırımına dikkat çekmiştir. Oakley kitabında; anneler eğer çocuklarını feminist bir görüşle yetiştirebilirlerse ataerkil kültürün kendiliğinden yok olacağını savunur. Erkek çocuklarda ütü yapmalı, odasını temizlemeli, yemeğe yardım etmelidir. Bütün bu işler kadınlara atfedilmiş rollerdir. Çocuklar bu şekilde yetiştirilirse sosyokültürel yapı kırılmış olur ve bu da kadınların elindedir. Radikal feministler ataerkil yapı tarafından kurgulanmış toplumsal cinsiyet rollerinin ancak bu şekilde değiştirilebileceğini belirtirler(Erciyeş,2014: 25).

Radikal feministler kadınların erkekler tarafından metalaştırılarak sömürüldüğünü vurgularlar. Reklamlarda, filmlerde, dergilerde moda ve medya ile kadın vücudu nesneleştirilir. Nesneleştirilen kadının cinselliği ile erkeklere kadın vücudu güzel bir şekilde

pazarlanır. Yine evlilik ve aşk da radikal feministlerin karşı çıktıkları şeylerdir. Evlilik yoluyla kadınlar annelik rolü üzerinden sömürülürler. Aşkta da yine kadınların duygularının kullanılarak erkekler tarafından kandırıldığını savunan feministlere göre kadın erkeğe âşık olduğunu zannederek onun himayesine girer ve erkeğe bağlanır. Bundan dolayı kadınların evliliğe ve aşka ihtiyaçları yoktur(Erciyeş,2014: 26).

Radikal feministler ataerkillik ile kadınların baskı altına alınmalarını cinsel bir kast sistemi olarak görürler ve bunun kaldırılmasını savunurlar. Bunun için de cinsiyetler arasındaki biyolojik farklılığı en aza indirecek üreyim teknolojileri geliştirilmelidir. Bu sayede annelik kadınlara özgü bir rol olmayacak, kadın hamile kalma, çocuğunu bekleme ve onu doğurma işlerinden kurtulacaktır. Bu çerçevede anneliği sorgulayan radikal feministler annelerin kızlarına oyuncak bebek almalarını bırakmaları; okulda, evde, çarşıda kızlara anneliği özendiren davranışlar empoze edilmezse kadınların anne olmak istemelerini dahi şüpheli görürler(Öztürk,2011: 96).

Radikal feminist Ti-Grace Atkinson kadınların kürtaj hakkını yazılarında dile getirmiş tecavüz suçları konularına dikkat çekmiştir. 1974 yılında yazdığı “Amazon Odyssey” de kadınların cinsel ilişkiye zorla itildiğini, bu süreçte kadınların doğum kontrol metotlarını kullanmadan hamile kaldıklarını, ardından da kürtaj yapmak zorunda bırakıldıklarını ve kürtaj sırasında birçok kadının öldüğü için erkek egemen kültürü sert bir şekilde eleştirir(Erciyeş,2014: 26).

Radikal feministler dünyanın yaşanabilir bir güzelliğe dönüşmesi için ataerkilliğin ve kapitalizmin ortadan kalkmasıyla birlikte bu erkek egemenliği temeline dayanan yapıların ilişkili olduğu savaşlar son bulmalı, ırkçılık söylemleri bitmeli, çevre sorunu halledilmelidir(Erciyeş,2014: 28).

2.4.TÜRKİYE’ DE AİLE

Ataerkil geniş aileden, modern çekirdek aileye doğru bir geçiş olduğunu ileri süren değerler dizisi, bu değişmeye koşut olarak aile içi ilişkilerin de değiştiğini, erkeğin hâkim ve kadının ona tabi olduğu bir aile içi ilişki örüntüsünden, eşitlikçi bir aile içi ilişki örüntüsüne geçildiğini varsayar. “Modern çekirdek aile yapısındaki ilişkiler eşitlik esasında yürütülür” şeklindeki denklem, modernite-gelenek karşıtlığında olduğu gibi, geleneksel ailede kadının dışlanmış konumuna ima eder. Ne var ki, aile çekirdek olsa bile orada ilişkiler geleneksel olabileceği gibi, her geniş ailede kadının adeta bir “köle” olduğunu ileri sürmek de doğru değildir. Zira birçok geleneksel aile içindeki kadın sanıldığı gibi erkeğe tabi bir köle değil,

evlilik rolü ilişkilerindeki “ayrılmış” lığı ile kendinin merkez olduğu bir ağ içinde hayattan doyum alan bir bireydir. Türk ailesi, geleneksel de olsa, rol ve güç dağılımı açısından, “iki odaklı” (duofocal) bir ailedir. Her eş kendi otoritesini ve sorumluluğunu üstlendiği ayrı bir örüntü oluşturmuştur. Ancak hiyerarşik güç dağılımını gösteren bu “iki odaklı” durum, ailelerde erkek egemenliğinin bulunmadığı anlamına da gelmemektedir. Birçok yerde olduğu gibi Türk toplumunda da zaman zaman görülebilen (fiziksel, sözel ve psikolojik) aile içi şiddet, iki odaklı yapıyı ortadan kaldıran ataerkil bir olgudur(Kurt, 2013: 357).

2.4.1.Türkiye’ de Aile Tarihi

Nirun’a (1994: 23) göre aile; Türklerin sosyal ve kültürel değerlerini yaşadığı ve bu değerleri nesilden nesile aktardığı önemli bir kurumdur. Orta Asya’ da göçebe hayatı süren Türklerde ailenin ilk adımı “boy ”dur. Her “boy ”un bir lakabı vardır. Bu lakaplar şimdinin soyadı görevini üstlenmiştir. Bu boylarda ailelerin isimleri Batı Asya Türklerinde yedinci göbeğe, Doğu Asya Türklerinde dokuzuncu göbeğe kadar devam ettirilirdi. Eski Türklerde aile yuva, ocak, soy ve boy sırasına göre gelişimini sürdürmüştür.

Aile, kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında çok önemli bir görev almıştır. İnsanlar ailelerinden ve yakın çevrelerinden aldıkları kültürü kendi süzgeçlerinden geçirerek özümserler. Sonrasında benimsedikleri bu kültürel değerleri sonraki kuşaklara aktarırlar. Bu özelliği ile insan; arının bal taşıdığı gibi, özümseyip benimsediği toplumsal değerleri taşır ve zamanı geldikçe kendi çevresine ve çocuklarına aşılır. Bununla birlikte artık çağdaş toplumlarda araştırma, eğitim ve tanıtım amacıyla kurulan kurumlar kültürel değerlerin toplumlara aktarılmasında önemli rol üstleniyorlar. (Turan,2010: 26).

Görüldüğü üzere Türklerde aile hep var olmuştur ve önemini korumuştur. Tarihi çok eski zamanlara dayanan Türkler özellikle Türk kültürünü nesilden nesile aktarırken aile en önemli pozisyonda olmuştur.

Türklerde aile yapısı ne ataerkil ne de anaerkil olmuştur. Ziya Gökalp’in görüşüne göre Türk aile yapısı baba hukukuna tabi bir yapıya sahipti. Bu yapıda evin reisi baba olmakla birlikte evde anne ve çocukların da söz hakkı vardı ve bu haklarını rahatça kullanabiliyorlardı. Aileyi ilgilendiren kararlar istişare yapılarak alınırdı. Türklerde evlenme tek kadınla olurdu ve evlenilen kadınlar dışarıdan olurdu. En az üç göbeğe kadar akraba evliliği yasaktı. Ancak Anadolu’ya gelen Türklerde ki bu Türkler muhtemelen Oğuzlar bu yasağı kaldırmışlar ve

kardeş çocukları dahi evlenmeye başlamıştır. Bu sağlam esaslara dayanan Türk ailesi devletimizin ve milletimizin önemli mihenk taşlarından birisidir(Eröz, 1996:162,163).

Bahriye Üçok, İslam dinini kabul ettikten sonra, Türkler’ de kadının yeniden oluşan sosyal durumu üzerine ciddi araştırmalar yapmıştır. O’ na göre, İslam toplumlarında kadının durumu, birçok Avrupalı yazarlar tarafından yanlış anlaşılmıştır. Müslüman kadının, bütün tarih boyunca erkeğin esiri olduğu veya kafes arkasına itilmiş bir mahpusun hayatını yaşadığı tezi ileri sürülmüştür. Hatta, Sasani devletinde kadının hukukunun gelişimini inceleyen Barthelemae’ nin bile, kitabın sonunda, Sasaniler’ de kadının hukukunun gösterdiği bu gelişmenin, imparatorluğun yıkılması ve halkın İslamiyet’i kabul etmesiyle engellenmiş olduğunu haksız yere iddia ettiği görülmektedir. Üçok bu iddialara temas ederek, Müslüman reşit kadının hem istifade hem de kullanma ehliyetine sahip olduğu için, çağdaş hukuk sistemine bağlı kadınlardan çok önce hukuki şahsiyetini kazanmış bulunduğunu savunmaktadır. Serbestçe ticaret yapan, malları üzerinde istediği gibi tasarrufta bulunan Müslüman kadının toplum hayatında kendine düşen yeri almaktan alıkonulmadığını, hatta Divan-ı Mezalim gibi kadılıktan bile üstün olan bu vazifeyi görmesinin doğal karşılandığını belirtmektedir(Kırkpınar,1999:57).

İslamiyet kadına değer vermiş, erkek karşısında horlanmasına, itibarsızlaştırılmasına mani olmuştur. Kadını şehvi duyguların oyuncağı olmaktan kurtaran İslamiyet kadınların saygın kişilikte birer birey olmasını sağlamıştır. Kadınsız bir toplumun olmayacağını belirten İslamiyet kadına gerekli hak ve yükümlülükler vererek onu erkekle eşit hale getirmiştir(Çimen,2008:76).

Burada dikkatimizi çekecek nokta; İslamiyet’in kadınları arka plana ittiği, kadınları yok saydığı gibi düşüncelerin aslında var olmadığı çok güzel izah edilmiştir. Yüzyıllar öncesinden kadına sosyal, siyasal ve ekonomik haklar veren İslamiyet dini gerçekte kadını yüceltmıştır. Yine eski Türkler zamanında da kadının yeri saygın ve önemli idi. Yapılmış olan araştırmalar ve en önemlisi günümüze ulaşan belgelerde bunu rahatlıkla görebiliyoruz. Zaten gerek Türk kültürü, gerekse İslamiyet dini aileyi önemsemiş ve bundan dolayı da kadına gerekli hakları vererek onu kutsallaştırmıştır. Çünkü aileyi bir arada tutan ve ailenin huzurunu sağlayan temel etken kadındır.

Kadının toplumsal hayattan tecridi (soyutlanması) anlamına gelen etkinlik yoksunluğu, yani toplumsal hayattan uzaklaşması(kadının tecridi) yerleşik kültüre geçişe denk düşer. Ne zaman ki insanoğlu toprağa bağlı bir yaşama geçmiş, o zaman kadının tecridi sorunu da ortaya çıkmıştır. Sanılanın aksine Türklerde kadının tecridi (toplumdan soyutlanması) sorunu İslamiyet’ in kabulünün bir sonucu değil, yerleşik kültürün ön gördüğü toplumsal gerekliliklerin doğal bir sonucudur(Doğan, 2009:11,12).

Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren uygulanmaya konulan inkılaplarla Türkiye'nin çağdaş medeniyet seviyesine ulaştırılması hedeflenmişti. Özer'e (akt. Zencirkıran, 2013:140-141) göre Cumhuriyet ideolojisinin Cumhuriyet kadınına çizmiş olduğu yol kadının toplumda daha belirginleşen bir yeri ve işlevi olduğu, yeni haklar kazanarak iyi bir konum elde ettiği ve bu konumunun da gerektirdiği sorumlulukları yerine getirebilmesi şeklinde olmuştur. Kadının ev içi işleri azaltılmış ve buna bağlı olarak kadın için dışarıda oluşturulmuş çalışacağı alanları araması ilerlemek için vazgeçilmez olmuştur. Buradaki en önemli husus kadının ev dışındaki faaliyetlerinin gerekliliğine işaret edilmesidir. Yeni düşüncede kadın dışa açılacak, kendine topluma yararlı olacağı bir iş edinecektir. Bu süreç toplumun ilerlemesi için elzemdir. Fakat bununla birlikte verilen mesajlardan biride kadının öncelikli yerinin evi, eşi ve çocuklarının yanı olduğu ve bunun kadının asıl toplumsal vazifesi olduğudur. Böylece Cumhuriyet ideolojisi kadına yeni sorumluluklar yüklerken, eski görevlerinden de kadını mesul tutmuştur. Bu durum dönemin dergi ve gazetelerinde de dile getirilmiş ve bazı kadınlar Batılılaşan hayata ayak uydurmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında Cumhuriyetin kadınlar için getirdiği haklara ve hürriyete dikkat çeken Özer(2013:141), Türk kadınlarının o dönemde bazı Avrupa ülkelerinde bile olmayan medeni ve içtimai haklara mücadele etmeden kavuştuklarını söyler. Türk kadını 1925 yılında çıkarılan Kılık-Kıyafet Kanunu ile kendine yakışanı giymeye başlamıştır. Cumhuriyet ideolojisi Türk kadınının ne Avrupalılar kadar açık kıyafetleri, ne de Araplar kadar kapalı çarşaf türünden kıyafetleri tasvip etmektedir. Türk kadınlarının ölçülü, sade, basit ve rahat kıyafetleri giymesini önermektedir. 1926 yılında Türk Medeni Kanunu kabul edilmiştir. 1930 yılında Yeni Belediye Kanunu'nda kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanınmış olup, 1934 yılında da kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.

Sonuç olarak; Kurt'a (akt. Zencirkıran,2013:360-361) göre Türk aile yapısının kendine özgü geleneksel temel özelliklerini, kısmen de olsa, koruduğu söylenebilir.14. yüzyılın ünlü toplum bilimcisi İbn Haldun' un, toplumsal olayları belirleyen temel ilkelerin değişmezliğini belirten “dün bugüne suyun suya benzemesinden daha çok benzemektedir” özdeyişi, geleneksel değer ve normların birçoğunun hala muhafaza edildiği bugünün aileleri içinde geçerlidir. Batıyla kıyaslanmayacak ölçüde güçlü ailelere sahibiz. Birçok genç evlenmeden önce ebeveyninin onayına başvurmakta, onların rızasını da almayı tercih etmektedir. Binlerce asırlık evlilik geleneklerimiz büyük ölçüde varlığını devam ettirmektedir. Toplumda kahir ekseriyetle nikâhsız birliktelikler değil, evlilikler tercih edilmektedir. İlk evliliklerde bekâret, çoğunlukla aranan bir değerdir. Bizler hala

büyüklerimize isimleriyle değil, statülerine uygun nitelendirmelerle hitap ediyoruz. “Evin yaşlısı, evin bereketidir” önermesini teoride bırakmayıp yaşlıların bakımını kendi evinde bizzat üstlenen birçok aile var. Küçük bir çocukken dedeleriyle birlikte bayram namazlarına giden bugünün dedeleri, torunlarıyla birlikte aynı geleneği sürdürmekten mutluluk duyuyorlar. “Çok evlenen ve çok boşanan” toplum nitelmesine henüz muhatap olmuş sayılmayız. Evlerimiz, bütün sıcaklığıyla kutsal aile ocağı olma niteliğini devam ettiriyor. Gerçek anlamda birbirine eş olabilen, birbirini koruyan, birbirine destek olan eşler her zaman çoğunlukta olmuştur. Bununla birlikte evlilik önemini koruyor ama boşanmalarda da aşırı bir artış var. Evlilik yaşları yükseliyor. Evliliklerin geç yaşta gerçekleşmesi nikâhsız birlikteliklerin artış nedenlerinden biri olarak görülebilir. Son yıllarda Batı’dan başlayan bir dalga ile geleneksel aileyi tahrip eden cinsel özgürlük anlayışı egemen kılınmaya çalışılıyor. Cumhuriyetin ilk yıllarında savaş kayıplarını telafi etmek için doğurganlık teşvik edilerek uygulanan nüfus politikaları, 1960’lardan itibaren ters yönde devam etmiştir. “Çok çocuk, çok yük” kampanyaları altında doğum oranları büyük ölçüde azaltılmış ve buna mukabil yaşlı nüfus sayısal olarak artmıştır. Evde aile ile olan vakitler ya televizyonun başında ya da internette geçiriliyor. Ailede baba otoritesinde önemli aşınmalar yaşanmakla birlikte, narsistik aile bireylerinin güç mücadelesi öne çıkmaktadır. Çocuklara verilen isimlerin, ölüm törenlerine kadar aileye ilişkin birçok değer dönüşmüş ve farklılaşmıştır. Tüm bunları hesaba kattığımızda, günümüz ailesinin geleneksel aileyle aynı nitelikte olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz

3.1.YÖNTEM

Araştırmamız; alan araştırma yöntemine göre, yüz yüze görüşme yöntemine göre yapılmış bir araştırmadır. Önceden konu ile ilgili hazırlanmış görüşme soruları ile belirlenen kişilerle, gönüllülük esasına dayalı olarak, rahat ve güvenli bir ortamda soru-cevap şeklinde ve sohbet havasında görüşme yapılır. Genel olarak ataerkil toplumsal yapının aile içi ilişkilerini ve aile içi iş bölümüne etkilerini görmek ve buna dair betimleyici bir analiz yapmak için yapılmıştır.

3.1.1. Araştırma Modeli

Toplanan nitel verileri rakamsal analize tabi tutan yorumlayıcı bir yaklaşımı esas aldık. Çünkü ataerkillik ile aile arasındaki dinamik ilişkiyi anlayabilmek için araştırmaya katılanların genel dünya görüşlerini ve dünyayı anlamlandırma biçimlerini görmek istedik. Yani araştırma nitel veri toplama nicel veri analizini birleştiren yorumlayıcı paradigmayla yapılmış bir çalışmadır. Tezimizde anlamlı bir toplumsal eylem olan ataerkilliğin aile içinde kişiliklere nasıl yansıdığını görmek yani bu yapının aile ile olan ilişkisini ve buna bağlı davranış biçimlerini tanımlamak istedik. İnsanlar arası etkileşimle ortaya çıkan bu akıcı durumu betimleyip, insanları yaşamlarında anlam oluşturan ve sürekli kendi dünyalarını anlamlandıran toplumsal varlıklar olarak ele aldık. İnsanların belirgin biçimde özgün iradeleri vardır. Kendi dünyalarında anlam geliştirirler ve bu anlamlar çevresinde seçim yaparlar. Toplumumuza işlemiş bu ataerkil düzen içerisinde, yaşam alanlarında ve yörelerde farklılık gösterse de, kişiler bir birey olarak kendi anlam dünyalarında özgür iradeleriyle rollerini seçerek yaşamlarını sürdürürler. Bu kültürel değerler günlük hayatta onlar için çok önemlidir. Araştırmada görüşme yaptığımız eşi çalışan öğretmenlere bu ataerkil yaşamın norm ve değerleri çoğunlukla doğru gelir. Değerler toplumsal yapının ayrılmaz bir parçasıdır; hiçbir grubun değerleri yanlış değildir, sadece farklıdır. İçselleştirilen bu duygudan ve bilişsel anlamlandırmadan sıyrılmak çok zor hatta imkânsızdır.

İncelemeci araştırmamızın ilk amacı toplumun temel olgularına, ortam ve kaygılarına aşına hale gelmektir. Burada temel olgular toplumsal değerlerdir. Ortam yaşadığımız evre olarak algılanabilir. Kaygılar ise bu değerler içerisinde yaşadığı çevrede istem dışı da olsa yapılan farklı davranışların getirdiği endişeler ve dışlanma korkusudur. Araştırma çerçevesinde yaptığımız görüşmelerle, görüşülen kişilerin yaşam koşullarının genel bir düşünsel tablosunu çizmeye çalıştık. İnceleme araştırmamız için sorular hazırlayıp bu sorular etrafında araştırmamızı şekillendirdik. Görüşmelerden çıkardığımız sonucu ölçmek için elde ettiğimiz verileri tablolar halinde nicel hale getirdik ve yorumladık.

3.1.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmada evrenimiz Niğde ilindeki sınıf öğretmenleridir. Ama çalışmamız pozitivist bir çalışma olmadığı için Niğde’deki bütün sınıf öğretmenlerini temsil edecek bir örneklem seçilmemiştir. Ancak araştırmada “ Amaca Yönelik Örneklem” yapılmıştır. Niğde

ilinde görece daha büyük 6 İlkokul seçilmiştir. Bu okullardan da 58 öğretmen örneklem olarak araştırmamızda yer almıştır. Örneklem olarak seçilen bu öğretmenler kendilerine erişilebilen ve görüşmeyi kabul eden 58 öğretmenden ibarettir.

3.1.3. Veri Toplama Teknikleri

Görüşmelerde derinlemesine mülakat yapılmıştır. Konu katılımcıların aile hayatları ile ilgili olduğu ve dünya görüşlerini açıkça ifade etmelerini gerektirdiği için açık uçlu sorularla derinlemesine mülakat tercih edilmiştir.

Alanyazında genellikle iki görüşme türünden söz edilir: “yapılandırılmış görüşme” ve “yapılandırılmamış görüşme” veya Stewart ve Cash’in (1985) tanımlamasıyla “yönlendirici olan görüşme” ve “yönlendirici olmayan görüşme.” Bu iki tür bir doğrunun iki ucunu temsil eder. Bir yanda, önceden belirlenmiş bir dizi soru ve yanıtı içeren yapılandırılmış görüşme, diğer yanda açık uçlu sorular içeren yapılandırılmamış görüşme yer alır(Chadwick ve diğerleri, 1984). Tezimizde önceden belirlenmiş bir dizi soruyu içeren görüşme formunun olduğu yapılandırılmış görüşmeyi tercih ettik. Öncelikle görüşme sırasında irdelenecek soruları hazırladık. Buradaki amacımız farklı insanlardan aynı tür bilgilerin alınmasıdır. Ataerkillik, aile, feminizm ve toplumsal cinsiyet ile ilgili önceden hazırlamış olduğumuz soruları sohbet havasında rahat bir şekilde görüşme yaptığımız kişilere sorduk ve cevapları not ettik. Zaman zaman görüşmenin ilerleyişine göre ek sorular da ilave ettik. Bu da görüşme yapılan insanları memnun etti. Bu şekilde görüşme formu sayesinde araştırma problemimiz ile ilgili tüm boyutlar ve sorular derinlemesine irdelenmiştir. Görüşme yapılan kişinin samimiyetine oranla ayrıntıya girilmiştir. Ayrıca görüşme formu yaklaşımı bize zaman esnekliği sağlamıştır. Görüşmeler bazen on beş dakika sürerken bazen de kırk dakika sürmüştür. Elimizde belirli bir görüşme formunun mevcut olması elde ettiğimiz verileri düzenlemekte ve analiz etmede bizlere kolaylık sağlamıştır.

Nicel araştırmalarda görüşme yönteminin anketlere oranla güçlü yönleri vardır. Bunlar esneklik, yanıt oranı, sözel olmayan davranış, ortam üzerindeki kontrol, soru sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi, tamlık ve derinlemesine bilgi olarak sıralanabilir.

1.Esneklik: Görüşme, araştırmacılar için tam anlamıyla bir esneklik sağlar. Araştırmacı yanlış bir anlama olduğunda soruyu değiştirebilir, konuyu derinlemesine incelemek istediğinde ek soru sorabilir, soruların yerlerini değiştirebilir hatta görüşmenin durumuna ve koşullarına göre

soracağı sorudan vazgeçebilir. Görüldüğü üzere araştırmacı, görüşme yönteminde anketlere oranla veri toplama sürecinde daha fazla hâkimiyete sahiptir.

2. Yanıt Oranı: Araştırmacı görüşmede duruma hâkimdir. Veri toplama sürecinde bizzat soruları kendisi sorar ve verileri toplar. Bundan dolayı da sorulara verilerin yanıt oranı yüksektir. Ankette insanlar okuma yazma bilmezler ise ankete yanıt veremezler. Ya da insanlar vaktim yok, işim var gibi nedenlerle de ankete yanıt vermeyebilirler. Anketi ilgi çekici bulmayanlar da yine yanıt vermezler. Fakat görüşmede veri toplama işine görüşmecinin bizzat kendisi katılarak kolay ve doğru bilgi elde eder.

3. Sözel Olmayan Davranış: Araştırmacı görüşme yönteminde veri toplama sürecine kendisi katıldığı için; görüşme yaptığı kişinin yüz ifadesini görerek ve vücut hareketlerini gözlemleyerek verilen yanıtların doğruluğu hakkında önemli ipuçları almış olur. Bu da toplanan verilerle birlikte elde edilen bilginin ne derece geçerli olduğunu bize sunmuş olur.

4. Ortam Üzerindeki Kontrol: Ankete göre görüşme yönteminin çok doğru tercih olduğu özelliklerden birisi de araştırmacının ortam üzerindeki kontrolüdür. Veri toplamada bizzat kendisinin bulunduğu araştırmacı uygun bir ortam oluşturur. Sessiz ve sakin bir yerde verilerini rahatça görüşme yapılan bireyden alır. Ankette ise anketi dolduranın asıl kişi olduğu belli değildir. Anketi dolduran kişiler bu anketi nasıl bir ortamda doldurduğu da belirsizdir.

5. Soruların Sırası: Araştırmacı görüşme yönteminde soruları istediği sıralamaya göre sorabilir. Bu faktör sayesinde araştırmacı ve görüşülen birey arasında sağlıklı ve verimli bir iletişim ve etkileşim sağlanır. Bu etkileşim ortamı araştırmacıya veri toplama sürecinde esneklik sağlamış olur.

6. Anlık Tepki: Tipik bir görüşme sürecinde araştırmacı, görüşülen bireyin anlık geliştirdiği yanıtları ve tepkileri kaydetme imkânı bulur. Bu yanıtlar ve tepkiler sayesinde zenginleşen araştırma problemi esnasında araştırmacı ek sorular ortaya çıkarabilir. Görüşmenin akışına göre araştırmacı ilgili yeni konular da görüşmeye katabilir.

7. Veri Kaynağının Teyit Edilmesi: Daha önce açıkladığımız gibi anketlerde anketi dolduran kişinin anketi hangi şartlar altında ve nasıl doldurduğu konusunda, araştırmacının bir kontrolü mümkün değildir. Ayrıca anketi dolduran kişi, yanıtları başka bir kaynaktan almış olabilir ya da başka birine cevaplandırmış da olabilir. Oysa görüşmede, sorular önceden belirlenmiş bireylere doğrudan sorulur. Bu sayede, anketle kıyasladığımız zaman görüşmede elde edilen verilerin daha yüksek bir geçerliliğinin olması kaçınılmazdır.

8. Tamlik: Görüşme yönteminde veri toplama sürecindeki yanıt oranı, diğer veri toplama yöntemleri ile kıyaslandığında neredeyse tamdır. Çünkü görüşme yönteminde araştırmacı veri toplama sürecine bizzat katılır. Belli bir tarzda elde edemediği yanıtı soruyu değiştirerek ve ya ek sorular sorarak da elde edebilir.

9. Derinlemesine Bilgi: Anket yönteminin en zor taraflarından birisi, anketi zaman zaman çok farklı eğitim, sosyoekonomik düzey ve diğer sosyal ve psikolojik farklılıkları olan bireylerin hepsine hitap edebilecek tarzda hazırlamaktır. Karmaşık anketler çoğu durumda iyi eğitim almış bireyler tarafından bile anlaşılmamaktadır. Hâlbuki görüşme yönteminde bu sorunun yaşanma ihtimali daha azdır. Deneyimli, becerikli ve iyi eğitim almış bir görüşmeci bir konu ve problem hakkında zengin bir veri elde edebilir. Veri toplama sürecinde sorular, şekiller, grafikler kullanılabilir.

3.1.4. Verilerin Analizi

Toplanan nitel veriler kategorileştirilerek ve temalaştırılarak SPSS'e girilmiştir. Sonrasında veriler SPSS'in betimleyici istatistikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Nitel verileri nicel verilere çevirerek analiz etmenin katılımcıların ifadelerini daha iyi anlamaya ve yorumlamaya sebep olacağı düşünülmüştür.

ARAŞTIRMA BULGULARI VE SPSS VERİ ANALİZİ

Çapraz Tablo 1: Cinsiyet * Ataerkillik var mı?

			Ataerkillik var mı?			Toplam
			Evet var	Azaldı	Kır ve kente göre, kadının çalışmasına göre değişir	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	24	5	1	30
	Erkek	Sayı	12	9	7	28
Toplam		Sayı	36	14	8	58

Yukarıdaki tablo'1 de görüldüğü üzere; kadın öğretmenlerin % 80'i, erkek öğretmenlerin de %43 ataerkilliğin etkili ve güçlü bir şekilde devam ettiğini belirtiyorlar. Öğretmenlerin % 24'üne göre ise ataerkilliğin etkisi eskiye göre azaldı. % 28, 3 'üne göre de ataerkillik yöreye ve yerleşim birimine göre değişiyor. Sonuç olarak herkes ataerkil kültürün devam ettiği yönünde fikir beyan ediyorlar.

Çapraz Tablo 2: Cinsiyet * Ataerkillik nasıl etkiledi?

			Ataerkillik sizi yaşamınızda nasıl etkiledi?			Toplam
			İyi etkilendim çünkü erkeğim	Kendime güven kazanamadım	Ailem iyi olduğu için az etkilendim	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	0	18	12	30
	Erkek	Sayı	19	7	2	28
Toplam		Sayı	19	25	14	58

Yukarıdaki tablo'2 de görüldüğü üzere; ataerkil yapıdan kadınlar olumsuz anlamda daha fazla etkilenmişlerdir. Ataerkil sistem, kadınların % 60'ını, erkeklerin de % 25'ini karakter olarak olumsuz etkilemiş ve güven kazanmalarını engellemiş. Kadınlar, erkeklere göre ataerkilliğin kendilerini daha kötü etkilediğini belirtiyorlar. Ailede her zaman erkek kardeşlerinin daha fazla söz sahibi olduğunu bizzat yaşadıklarını, kendilerinin çoğu kez arka planda kaldıklarını belirtiyorlar. Az etkilendiklerini belirtenler de bunu ailelerine bağlamaktadır. Bu kadınlar, ailelerinin kendilerine karşı hoşgörülü ve iyi davrandıklarını, ancak bunun da yaşadıkları çevrede dar bir açıda kaldığını belirtmişlerdir. Erkeklerde ise erkek olmanın ataerkillikte olumlu farkındalığının yaşandığını görmekteyiz. Bu kültürde çok rahat büyüdüklerini söyleyen erkek öğretmenler, "Erkek adamsın! Gez, toz, hayatını yaşa" gibi sözlerle daha hızlı sosyal hayata girdiklerini ve kendilerine olması gerekenden daha fazla ilgi gösterildiğini söylüyorlar. Fakat erkeklerde dahi %25'lik bir pay bu kültürden olumsuz etkilenmiştir. Olumsuz etkilenen erkekler ise babalarından korktuklarını, ev ile ilgili olsa dahi

düşüncelerinin hiçbir zaman önemli görülmediğini, içine kapalı birisi olarak yetiştiklerini belirtiyorlar.

Çapraz Tablo 3: Yaş Grupları *Ataerkillik Nasıl Etkiledi?

			Ataerkillik sizi yaşamınızda nasıl etkiledi?			Toplam
			İyi etkilendim çünkü erkeğim	Kendime güven kazanamadım	Ailem iyi olduğu için az etkilendim	
Yaş Grupları	1(26-35)	Sayı	0	5	2	7
	2(36-45)	Sayı	2	11	8	21
	3(46-55)	Sayı	13	8	4	25
	4(56-65)	Sayı	4	1	0	5
Toplam		Sayı	19	25	14	58

Özellikle 46 yaş ve üstündeki erkeklerin % 57'si ataerkil kültürden olumlu anlamda etkilendiklerini belirtiyorlar. Fakat 26 ile 35 yaş arasındaki öğretmenlerden erkek olanları kendine güven kazanamadıklarını ve hep bir baskı altında büyüdüklerini söylüyorlar. Yaş arttıkça, iyi etkilendim çünkü erkeğim diyenlerin sayısı artarken, kendime güven kazanamadım diyenlerin sayısı azalıyor. Böylelikle, yeni nesilde, ataerkilliğin olumsuz etkisinden daha fazla rahatsız olunduğu için değişim olabileceği düşünülebilir.

Çapraz Tablo 4: Ev işleri paylaşımı * Yaş Grupları

Evinizde ev işlerini kim yapar?			KADIN		BİRLİKTE	ERKEK		Toplam
			Kendim	Çoğunlukla ben, eşim bazen yardım eder		Kendim	Eşim yapar	
Yaş Grupları*	1(26-35)	Sayı	4	1	2	0	0	7
	2(36-45)	Sayı	12	2	4	0	3	21
	3(46-55)	Sayı	7	0	3	0	15	25
	4(56-65)	Sayı	1	0	0	0	4	5
Toplam		Sayı	24	3	9	0	22	58

*Yaş gruplarında, yaş 4 gruba ayrılarak incelenmiştir. Parantez içinde yaş aralığı her grup için belirtilmiştir.

“ Ev işlerinin paylaşımı” konusunda nesiller arasında bir farklılık olup olmadığına bakıldığında, 56 ve üzeri yaş grubunda eşi çalışan öğretmenlerin % 100’ünde ev işlerini kadın yalnız yapıyor. Yine 46 ile 56 yaş arasındaki öğretmenlerin % 88’inde ev işlerini kadın tek başına yapmaktadır. 25 ile 45 yaş aralığında bulunan öğretmenlerde de ev işlerini yalnız yapan kadınların oranı % 68’dir. Eskiye nazaran yeni nesillerde olumlu anlamda bir değişim dikkat çekmekte ise de ataerkil kültür ev işleri üzerinden kadına boyun eğdirmiş durumdadır.

Çapraz Tablo 5: Cinsiyet * Ev işleri paylaşımı nasıl?

Evinizde ev işlerinin paylaşımı nasıl?		Kendim	Birlikte	Çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder	Eşim yapar	Toplam
Cinsiyet	Kadın Sayı	24	4	3	0	30
	Erkek Sayı	0	5	0	22	28
Total Sayı		24	9	3	22	58

Tablo 5 de ataerkilliğin etkisinin bariz bir şekilde görüldüğü ev işleri paylaşımı ve cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmalarına rağmen kadınların %80’i evde ev işlerini kendisi yalnız yapmaktadır. Kadınların % 6,7’si ise çoğunlukla ben yaparım eşim yardım eder derken, sadece % 13,3’ü bu işleri eşiyle birlikte yapmaktadır. Ev işlerinin paylaşımı erkeklere sorulduğunda sonuç biraz daha kadınların lehine kaysa da sonuç pek değişmemektedir. Ev işlerinin % 78,6’sı yine kadınlar tarafından yapılmaktadır. Görüldüğü üzere ataerkil kültürün en baskın olduğu yer aile ve buna bağlı işlerdir.

Çapraz Tablo 6: Meslek Seçimi Sebebi*Cinsiyet

Meslek seçiminizi yaparken başlıca etken sizin için ne olmuştur?			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Meslek seçimi sebepleri	Puana göre o çıktı	Sayı	9	12	21
	Hep öğretmen olmak istedim	Sayı	14	9	23
	Ziraat mühendisiydim imkânı değerlendirdim	Sayı	2	0	2
	Ailem öğretmen olmamı istedi	Sayı	4	3	7
	Niğde' de sadece eğitim fakültesi olduğu için	Sayı	1	3	4
	Biran önce garanti mesleğim olsun diye.	Sayı	0	1	1
Total		Sayı	30	28	58

Yukarıdaki çapraz tablo 6’da görüşme yaptığımız kadın ve erkek öğretmenlerin öğretmenlik mesleğini seçme sebepleri ile cinsiyet arasındaki ilişki incelendi. Aldığım puana göre öğretmenlik mesleğini tercih ettim diyen kadınların oranı, görüşme yapılan kadınların % 30’ unu oluştururken; erkeklerde bu oran % 42,9’dur. Kadın öğretmenlerin % 46,7’si ile erkeklerin % 32,1’i hep öğretmen olmak isteyen grubu oluşturmuşlardır. Ataerkil sistemle ilgili bölüme geldiğimizde; “Öğretmen olmamı ailem istedi” diyenlerin oranı kadınlarda % 13,3, erkeklerde % 10,7’dir. Yine Niğde’de sadece eğitim fakültesi olduğu için öğretmen olmak zorunda kalanların oranları kadınlarda % 3,3 iken erkeklerde % 10,7 olmuştur. Görüldüğü üzere; görüşülen bireylerin meslek seçiminde ataerkil sistemin doğrudan etkilediği kişilerin oranı % 19’dur. Yani her 5 kişiden 1’i ataerkil kültürden meslek seçimi konusunda doğrudan etkilenmiştir.

Çapraz Tablo 7: Eşinizin mesleği * cinsiyet

Eşinizin mesleği nedir?			Cinsiyet		Toplam	
			Kadın	Erkek		
Meslekler	Öğretmen	Sayı	17	16	33	
	Polis	Sayı	7	0	7	
	Memur	Sayı	4	4	8	
	Hemşire	Sayı	0	7	7	
	Doktor	Sayı	0	1	1	
	Mimar	Sayı	1	0	1	
	Özel sektörde müdür	Sayı	1	0	1	
Toplam			Sayı	30	28	58

Tablo 7’de görüldüğü üzere erkeklerin % 57’sinin eşi öğretmen, % 14’ü memur, % 25’i hemşire ve % 4’ünün eşi de doktordur. Kadınlarda ise daha çok çeşitlilik vardır. Ama onların da eşlerinin % 57’si öğretmen iken, % 23’ü polis, % 13’ü memurdur. Ayrıca kadın öğretmenlerin % 3’ünün eşi mimar ve diğer bir % 3’ünün eşi de özel sektörde müdürdür. Kendisi öğretmen olan kadın ve erkeklerin çoğunlukla eşlerini de öğretmen olarak seçtiklerini görüyoruz.

Çapraz Tablo 8: Eşinizin mesleği * ev işleri paylaşımı

Evinizde ev işlerinin paylaşımı nasıl?			KADIN			Birlikte	ERKEK		Toplam
			Kendim	Çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder	Eşim yapar		Kendim	Eşim yapar	
Eşinizin mesleği	Öğretmen	Sayı	13	1	0	5	0	14	33
	Polis	Sayı	5	1	0	1	0	0	7
	Memur	Sayı	4	1	0	0	0	3	8
	Hemşire	Sayı	0	0	0	2	0	5	7
	Doktor	Sayı	0	0	0	1	0	0	1
	Mimar	Sayı	1	0	0	0	0	0	1

	Özel sektörde müdür	Sayı	1	0	0	0	0	0	1
	Toplam	Sayı	24	3	0	9	0	22	58

Her ikisi de öğretmen olan % 57'lik grubun % 82'sinde ev işlerini kadınlar yalnız yürütmektedirler. Yalnızca % 15'lik bir grup ev işlerini birlikte yaparken, % 3 oranında kadın eşim yardım eder diyor. Eşi polis olanların hepsinin kadın olduğunu biliyoruz ve bunlardan % 14'ü “ev işlerini birlikte yapıyoruz” derken, % 72'si “ev işlerini kendim yaparım” diyor ve yine % 14'ü “çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder” diyor. Eşi hemşire olan erkek öğretmenlerin %72'si “ev işlerini eşim yalnız yapar” diyor. Yalnızca %28'i “ev işlerini birlikte yaparız” diyor. “Evinizde ev işlerinin paylaşımı nasıl oluyor?” Sorusunun cevaplarında kadınların % 10'u “eşim yardım eder” şeklinde cevaplarırken aslında ev işinin kadının işi olarak kabul edildiğini görebiliyoruz. Çalışan kadın öğretmenlerimiz, zorlandıkları anlarda yardım istediklerini belirtiyorlar.

Çapraz Tablo 9: Örf adetler nasıl etkiledi? *yaş grupları

Örf ve adetler sizi yaşamınızda nasıl etkiledi?		Yaş grupları				Toplam
		(26-35)	(36-45)	(46-55)	(56-65)	
Olumlu birlik ve dayanışma sağlıyor	Sayı	1	16	15	3	35
Hem olumlu hem olumsuz	Sayı	4	2	9	2	17
Olumsuz değişmesi lazım	Sayı	2	3	1	0	6
Total	Sayı	7	21	25	5	58

Yukarıdaki tablo 9'da, örf ve adetlerin öğretmenler tarafından değerlendirilmesinde, yaşın etkisi analiz edilmiştir. 26 ile 35 yaş arasında olan genç kuşak öğretmenlerin % 57'si örf ve adetleri hem olumlu hem de olumsuz görmektedir. Bu genç öğretmenlerin % 14'ü örf ve

adetlerin topluma faydalı olduğunu düşünürken, % 29'u bu toplumda var olan adetlerin olumsuz olduğunu ve topluma zarar verdiğini belirtmiştir. 36 ile 45 yaş arasındaki orta yaş grubunun % 76'sı örf ve adetleri olumlu buluyor ve toplumun birlik ve beraberliği için bu değerleri çok önemli görüyor. Yine 46 ile 55 yaş arasındaki öğretmenlerin % 60'ı örf ve adetleri birlik ve beraberliği sağlaması açısından olumlu bulduklarını söylüyorlar. 56 ve üstü yaş grubundakilerin % 60'ı yine bu yazılı olmayan değerleri toplum için kıymetli ve faydalı olarak yorumlarken, % 40'lık kesim bu değerleri hem olumlu hem de olumsuz görüyor. Değişmesi gereken adetlerin olduğunu belirtiyorlar. Özellikle küçük yaşta kızların evlendirilmesi ve akraba evliliğinin, başlık parası gibi olayların o yörenin adetlerinden kaynaklandığını söylüyorlar ve bu örflerin değişmesinin zaruri olduğunu belirtiyorlar. Ancak genel anlamda küçüklerin büyüklerini özellikle bayramlarda ziyaret etmeleri gibi adetlerin de birlik ve beraberlik için çok önemli olduğunu vurguluyorlar.

Çapraz Tablo 10: Örf ve adetler nasıl etkiledi? * cinsiyet * örf adetler ataerkilliği destekliyor mu?

Örf adetler ataerkilliği destekliyor mu?				Cinsiyet		Total
				Kadın	Erkek	
Evet	Örf ve adetler nasıl etkiledi?	Olumlu birlik ve dayanışma sağlıyor	Sayı	11	6	17
		Hem olumlu hem olumsuz	Sayı	7	9	16
		Olumsuz değişmesi lazım	Sayı	3	3	6
	Toplam		Sayı	21	18	39
Hayır	Örf ve adetler nasıl etkiledi?	Olumlu birlik ve dayanışma sağlıyor	Sayı	9	9	18
		Hem olumlu hem olumsuz	Sayı	0	1	1
	Toplam		Sayı	9	10	19
Toplam	Örf ve adetler nasıl etkiledi?	Olumlu birlik ve dayanışma sağlıyor	Sayı	20	15	35
		Hem olumlu hem olumsuz	Sayı	7	10	17
		Olumsuz değişmesi lazım	Sayı	3	3	6
	Toplam		Sayı	30	28	58

Bu tabloda, cinsiyetle, örf ve adetlerin nasıl etkilediği ve örf ve adetlerin ataerkilliği destekleyip desteklemediği soruları birlikte analiz edilmiştir. Örf adetler ataerkilliği

destekliyor diyen kadın öğretmenlerin % 52'si örf adetleri olumlu bulduklarını, birlik ve dayanışma sağladığını belirtirken, % 33'ü hem olumlu hem olumsuz bulurken, % 15'i örf ve adetlerin değişmesi gerektiğini belirttiler. Dolayısıyla, kadınların çoğunun, ataerkilliği desteklese de, örf ve adetleri sürdürme yanlısı olduğunu söyleyebiliriz. Örf adetler ataerkilliği destekliyor diyen erkek öğretmenlerin ise, % 35'i örf adetleri olumlu bulduklarını, birlik ve dayanışma sağladığını ifade ediyor. Bu erkek öğretmenlerin % 50'si örf adetleri hem olumlu hem olumsuz bulurken, % 15'i örf ve adetlerin değişmesi gerektiğini ifade ediyor. Örf ve adetlerin, ataerkilliği desteklemediğini söyleyen kadın ve erkek öğretmenler toplamın % 33'ünü meydana getirmektedir. Bu grubun % 95'i örf ve adetlerin kendilerini olumlu etkilediğini söylüyorlar. Örf ve adetlerin ataerkilliği desteklemediğini söyleyenler örf ve adetlerin değişmesi yanlısı değiller.

Tablo 10'da, örf adetlerin ataerkilliği desteklediğini söyleyen öğretmenler, toplamın %67'sini oluşturmaktadır. Bu kişilerin % 44'ü örf ve adetlerin kendilerini olumlu etkilediğini söylerken, yine % 41'i örf ve adetlerin kendilerini hem olumlu hem olumsuz etkilediğini belirtiyorlar. Örf adetlerin ataerkilliği desteklediğini söyleyenlerden % 15'i örf ve adetlerin değişmesi gerektiğinin belirtmiş. Bu durumda, örf adetler, ataerkilliği desteklese de, olumlu etkileri olduğu düşünülüyor.

Tablo 10' da görüldüğü üzere kadınların % 67'si örf ve adetleri, birlik ve beraberliği artıran olumlu değerler olarak kabul ederlerken; % 23'ü bu değerleri hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin olduğunu söylüyor. Kadınların % 10'luk bir kısmı da örf ve adetlerin kendi kişiliklerini olumsuz etkilerinin olduğunu savunuyor. Erkeklerde % 54'ü yine örf ve adetleri olumlu değerler olarak görürken, %36'sı bu değerlerin hem olumlu hem de olumsuz olanları var diyor. Erkeklerin de, %11'i ise örf ve adetleri olumsuz görüyor. Kadın ve erkeklerin örf ve adetleri genel olarak olumlu bulduklarını görüyoruz.

“Örf ve adetler, ataerkilliği destekliyor mu?” sorusuna cinsiyet açısından yaklaştık. “Örf, adetler ataerkilliği destekliyor” diyenlerin % 54'ünün kadın olduğunu görüyoruz. İşin ironisi de tam burada. Kadınların yarısından fazlası örf ve adetlerin ataerkilliği desteklediğini biliyor fakat yine de bu değerleri olumlu görüyor. Buradan kadınların aslında ataerkilliği içselleştirdiğini ve benimsediğini ya da kabullendiğini anlayabiliriz.

Çapraz Tablo 11: Kadın erkek eşitliği *kararların alınması

Kadın erkek eşitliği * kararların alınması			Ev ile ilgili kararları kim alır?				Toplam
			Erkek	Birlikte	Kayınvalidem	Alınacak karara göre değişiyor	
Kadın erkek eşitliği	Evet	Sayı	0	8	0	0	8
	Hayır	Sayı	3	26	1	2	32
	Asıl kadınlara pozitif ayrımcılık yapıyor	Sayı	1	2	0	0	3
	Kadın erkek birbirinden farklı ve birbirlerine muhtaçtırlar-eşitlikten söz etmek anlamsız	Sayı	0	13	0	1	14
	Şehirlerde kadınlara pozitif ayrımcılık yapıyor ancak köylerde kadınlar eziliyor	Sayı	0	1	0	0	1
Total		Sayı	4	50	1	3	58

Yukarıdaki tablo 11’de, evle ilgili kararları kimin aldığı ile kadın-erkek eşitliğine bakış ilişkilendirilmiştir. Eşi çalışan öğretmenlerin % 86’sı evde kararları birlikte alıyor, kadın- erkek eşitliği var diyenlerin % 100’ü de, yine evde kararları birlikte alıyorlar. Kadın erkek eşitliği yoktur diyen öğretmenlerin % 81’i de evde kararları birlikte alırken % 9’luk bir grupta kararlar erkek tarafından alınıyor. Öğretmenlerin % 6’sında karar verecek kişi ya da kişiler alınacak karara göre değişirken, % 3’ünde ise kararı kayınvalide alıyor. “Evimizde kararları kayınvalidem alır” diyen kadın öğretmen çaresiz ve üzgün bir şekilde eşinin annesinin sözünden çıkamadığını, kendisinin de evde huzursuzluk çıkmaması için bu duruma ses çıkarmadığını belirtiyor. Yani haklarından feragat eden yine kadın oluyor. “Kadın erkek birbirinden farklı ve birbirlerine muhtaçtırlar-eşitlikten söz etmek anlamsız” diyenlerde de kararlar % 92 oranında birlikte alınıyor. Bu durumda kadın erkek eşitliği diye bir şey yoktur diye düşünenlerde, kararlar hane içinde % 86 oranında birlikte alınıyor.

Çapraz Tablo 12: Yaş grupları * Kadın erkek eşitliği

Yaş grupları * kadın erkek eşitliği			Kadın erkek eşitliği var mı?					Toplam
			Evet	Hayır	Asıl kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor	Kadın erkek birbirinden farklıdır ve birbirlerine muhtaçtırlar-eşitlikten söz etmek anlamsız	Şehirlerde kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor ancak köylerde kadınlar eziliyor	
Yaş grupları	(26-35)	Sayı	2	4	0	1	0	7
	(36-45)	Sayı	1	12	2	6	0	21
	(46-55)	Sayı	5	12	1	6	1	25
	(56-65)	Sayı	0	4	0	1	0	5
Toplam		Sayı	8	32	3	14	1	58

Kadın erkek eşitliğine bakışta yaş açısından bir farklılık olup olmadığını incelediğimizde, “Kadın erkek eşitliği var mı?” sorusuna “evet” diyen öğretmenlerin oranı % 14 ve bu öğretmenlerin % 25’i 26 ile 35 yaş aralığında olan genç öğretmenlerdir. Yine evet diyenlerin % 13’ü 36 ile 46 yaş aralığında iken, geri kalan % 62’lik grup 46 ile 55 yaş aralığında olan öğretmenlerden oluşmaktadır.

“Kadın erkek eşitliği yoktur” diyen % 55’lik grubun % 12,5’ini 25-35 yaş aralığındaki öğretmenler, % 37,5’ini 36-45 yaş aralığındaki öğretmenler, % 37,5’ini 46-55 yaş aralığındaki öğretmenler ve kalan % 12,5’ini de 55-65 yaş aralığındaki eşi çalışan öğretmenler oluşturmaktadır.

“Asıl kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor” diyen % 5’lik grubun % 67’si 36-45 yaş aralığında iken, geri kalan % 33’lük grup 46-55 yaş aralığındadır.

“Kadın erkek birbirinden farklıdır ve birbirlerine muhtaçtırlar-eşitlikten söz etmek anlamsızdır” diyen % 24’lük öğretmen grubun % 7’si 25-35 yaş aralığında, % 43’ü 36-45 yaş aralığında, % 43’ü 46-55 yaş aralığında ve % 7’ si de 56-65 yaş aralığındadır.

“Şehirlerde kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor ancak köylerde kadınlar eziliyor” diyen % 2’lik grup ise 46 ile 55 yaş aralığındaki eşi çalışan öğretmenlerdir.

Çapraz Tablo 13: Cinsiyet * Kadın erkek eşitliği

Cinsiyet * kadın erkek eşitliği			Kadın erkek eşitliği var mı?					Toplam
			Evet	Hayır	Asıl kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor	Kadın erkek birbirinden farklı ve birbirlerine muhtaçtırlar-eşitlikten söz etmek anlamsız	Şehirlerde kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor ancak köylerde kadınlar eziliyor	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	2	18	1	9	0	30
	Erkek	Sayı	6	14	2	5	1	28
Toplam		Sayı	8	32	3	14	1	58

Kadın erkek eşitliğine bakışı cinsiyet açısından incelediğimizde, kadınların %60’ı, eşitlik yok derken, erkeklerin %50’si eşitlik yok diyor.

Kadınlarda “eşitlikten söz etmek anlamsız” diyenlerinin oranı %30 iken, erkeklerde “eşitlikten söz etmek anlamsız” diyenlerinin oranı % 18. Eşitlikten söz etmek anlamsız diyenlerin % 64,3’ü kadıinken, % 35,7’si erkek öğretmenlerdir.

“Kadın erkek eşittir” diyen % 14’lük grubun % 25’i kadın, % 75’i erkektir.

“Kadınlara pozitif ayrımcılık yapılıyor” diyenlerin % 75’i erkek v e % 25’ i kadındır. Bu gruptaki erkeklerin % 25’ine göre ise kadınlar şehirlerde pozitif ayrımcılık yaşarken köylerdeki kadınlar ezilmekte ve sömürülmektedir. Yine bu gruptaki % 25’lik kadın öğretmenler hayatlarında bizzat pozitif ayrımcılığı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Çapraz Tablo 14: Cinsiyet * Kararların Alınması

Cinsiyet * kararların alınması			Evinizde kararları kim alır?				Toplam
			Erkek	Birlikte	Kayınvalidem	Alınacak karara göre değişiyor	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	1	26	1	2	30
	Erkek	Sayı	3	24	0	1	28
Toplam		Sayı	4	50	1	3	58

Cinsiyete göre kararların alınmasına baktığımızda, hem kadın hem erkek öğretmenlerin büyük çoğunluğunun “Hane içinde kararları birlikte alırız” dediği görülüyor.

Görüşme yapılan öğretmenlerin % 86’sı ev ile ilgili kararları birlikte alıyor. Bu yüzdenin % 52’si kadın, % 48’ i erkek öğretmenlerden oluşuyor.

% 5’lik bir grup, karar verenin alınacak karar bağlı olduğunu belirtiyor. Bu grubun % 66,6’sı kadın öğretmenlerden, % 33,3’ü erkek öğretmenlerden meydana gelmektedir. Mutfak, temizlikle ve ev eşyası ile ilgili konularda kadınlar karar verirken; ev, araba, bahçe gibi maliyeti yüksek ihtiyaçlarda karar erkeğe ait oluyor.

Evimizde kararı kayınvalidem verir” diyen % 2’lik grup kadınlardan oluşuyor. Bu karar alış şeklinin sebebini de erkeğin annesinin buyruğuna göre yaşamasına bağlıyor.

“Evimizde kararları ben alırım” diyen % 5’lik bir grup erkek öğretmen ve “Evimizde kararları eşim alır” diyen % 2’lik bir grup kadın öğretmen toplamda % 7’lik bir potansiyele sahiptir. Ataerkil kültür bu ailelerde çok baskındır.

Çapraz Tablo 15: Yaş Grupları* Kararların Alınması

Yaş Grupları* Kararların Alınması			Evinizde kararları kim alır?				Toplam
			Erkek	Birlikte	Kayınvalidem	Alınacak karara göre değişiyor	
Yaş grupları	(26-35)	Sayı	0	6	0	1	7
	(36-45)	Sayı	1	18	1	1	21
	(46-55)	Sayı	2	22	0	1	25
	(56-65)	Sayı	1	4	0	0	5
Toplam		Sayı	4	50	1	3	58

Yaş gruplarına göre kararların alınmasına baktığımızda, her yaş grubundaki öğretmenlerin büyük çoğunluğunun hane içinde kararları birlikte alırlar dediği görülüyor.

25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerin % 86'sı, 36-45 yaş aralığındaki öğretmenlerin % 86'sı, 46-55 yaş aralığındaki öğretmenlerin % 88'i ve 56-65 yaş aralığındaki öğretmenlerin % 80'i evde kararları birlikte alıyorlar.

Evde kararların sadece erkek tarafından alındığı % 7'lik grubun; % 25'ini 36-45 yaş aralığındakiler, % 50'sini 46-55 yaş aralığındakiler ve diğer % 25'ini 56-65 yaş aralığındakiler oluşturmaktadır.

“Evde kararları kayınvalidem alıyor” diyen % 2'lik grup 36-45 yaş aralığında bulunmaktadır.

Son olarak “Evde alınacak kararlar alınacak karara göre değişir” diyenler 56-65 yaş grubu haricinde diğer yaş gruplarında eşit bir dağılıma sahiptir. Toplamda % 5'lik bir dilime sahip olan bu grubun % 33,3'ü 25-35 yaş aralığındaki öğretmenlerden, diğer % 33,3'ü 46-55 yaş aralığında, diğer % 33,3'ü 56-65 yaş aralığındadır.

Çapraz Tablo 16: Yaş Grupları* Ev işlerini neden kadınlar yapar?

			Ev işlerini neden kadınlar yapar?					Toplam
			Gelenek	Kadınlar becerikli	Yaradılış	Gelenek+ Kadınlar yatkın	Yaradılış+ Gelenek	
Yaş Grupları	(26-35)	Sayı	5	2	0	0	0	7
	(36-45)	Sayı	17	1	0	2	1	21
	(46-55)	Sayı	14	4	3	4	0	25
	(56-65)	Sayı	2	0	0	3	0	5
Toplam		Sayı	38	7	3	9	1	58

Yaş gruplarına göre, ev işlerini neden kadınlar yapar sorusuna baktığımızda, hemen her yaş grubunda “gelenek” cevabının verildiğini ve bu oranın toplamda %66 olduğunu görüyoruz. Toplamda buna en yakın cevap “kadınlar daha yatkın” ve “geleneklerin etkisi” % 16, sonraki cevap ise benzeri olarak “kadınların daha becerikli olması” % 12. Bu cevapların yaş grupları açısından baktığımızda belirgin bir farklılaşması da görülüyor. Büyük çoğunluğun, ev işlerini kadınların yapmasını gelenek, yatkınlık ve kadınların becerisine bağlıyorlar. Ataerkil bir kültür içerisinde büyüyen öğretmenler de ataerkilliği geleneklerle içselleştirdiklerini, bu işlerin kadınlarla özdeşleştiğini belirtiyorlar.

Çapraz Tablo 17: Ev işlerini neden kadınlar yapar? * Cinsiyet

Ev işlerini neden kadınlar yapar? * Cinsiyet			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Ev işlerini neden kadınlar yapar?	Gelenek	Sayı	23	15	38
	Kadınlar becerikli	Sayı	3	4	7
	Yaradılış	Sayı	1	2	3

	Gelenek+ Kadınlar yatkın	Sayı	2	7	9
	Yaradılış+ Gelenek	Sayı	1	0	1
Toplam		Sayı	30	28	58

Cinsiyete göre, “Ev işlerini neden kadınlar yapar?” sorusuna baktığımızda, kadınların % 77’ sinin, erkeklerin de % 54’ünün gelenek cevabını verdiğini görüyoruz. Bu her iki cinsiyet içinde en çok verilen cevaptır. Bundan sonra “Kadınlar becerikli” cevabını veren kadınların oranı % 10, erkeklerin oranı ise % 14’dür. “Gelenek ve kadınlar yatkın” cevabını veren kadın oranı % 7 iken bu oran erkeklerde % 25’dir.

Çapraz Tablo 18: Ev işleri paylaşımı * Ev işlerini neden kadınlar yapar?

				Ev işlerini neden kadınlar yapar?					Toplam
				Gelenek	Kadınlar becerikli	Yaradılış	Gelenek+ Kadınlar yatkın	Yaradılış+ Gelenek	
Ev işlerini kim yapar?	Kadın	Kendim	Sayı	19	1	1	2	1	24
		Çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder	Sayı	3	0	0	0	0	3
		Birlikte	Sayı	5	4	0	0	0	9
	Erkek	Kendim	Sayı	0	0	0	0	0	0
		Eşim yapar	Sayı	11	2	2	7	0	22
	Toplam			Sayı	38	7	3	9	1

Tablo 18’de cinsiyete bağılı olarak “Ev işlerini kim yapar? “ sorusu ile “Ev işlerinin genelini kadınların yapmasını neye bağılıyorsun?” sorularını çapraz olarak eşleştirdik. Yapılan görüşmelerden çıkan sonuca göre; “Ev işlerini kendisi yapan” kadın öğretmenlerin % 79’u bunun sebebinin gelenekler olduğunu düşünmektedir. Görüşülen erkek öğretmenlerin de % 80’i ev işlerini eşim (kadın) yapar demiştir. Bunu söyleyen erkeklerin % 50’si de bunun nedenini yine gelenekler olarak görmektedir. Ev işlerini birlikte yapanların da %56’sı gelenekleri, % 44’ü kadınların becerikli olmasını sebep olarak görmektedir. Kadınların becerikli duruma gelmesinin de çocukluklarından beri ev işleri yapıyor olmaları yani onları bu şekilde sosyalleştiren süreç (gelenek) olduğunu düşünebiliriz. Çoğunlukla kadın ama erkek yardım eder diyenler de sebebi gelenekler olarak görmektedir. Dolayısıyla, öğretmenlerin büyük çoğunluğu % 83’ü, ev işleri paylaşımı konusunda gelenekleri sürdürme eğiliminde gözükmektedirler. Yine en dikkat çekici noktalardan birisi de, ev işlerini kendisi yapan erkek öğretmen olmamasıdır. Ataerkil sistemin yansıması bir kez daha kanıtlanmıştır.

Çapraz Tablo 19: Çocukların Bakımı * Cinsiyet

Çocukların Bakımı * Cinsiyet			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Çocukların bakımı ile kim ilgilenir?	Ben	Sayı	11	1	12
	Birlikte	Sayı	18	9	27
	Ben yaparım ancak çoğunlukla eşim yardım eder	Sayı	1	0	1
	Eşim yapar	Sayı	0	17	17
	Çocuğum yok	Sayı	0	1	1
Toplam		Sayı	30	28	58

Tabloda görüldüğü üzere, çocukların bakımını % 48 oranında kadınlar üstlenmektedir. Kadın öğretmenlerin % 60’ı ile erkek öğretmenlerin % 32’si çocuk bakımını eşimle birlikte yaparız demiştir. Toplamda öğretmenlerin % 47’si çocukların bakımını birlikte yaparız

demmiştir. Ev işlerinden farklı olarak çocuk bakımında toplamda % 2’lik bir grupta bu işi erkeklerin yalnız başına üstlendiklerini görüyoruz. Ayrıca görüşülen öğretmenlerin yarıya yakını bu işi birlikte yapıyor.

Çapraz Tablo 20: Çocukların Bakımı * Ev işleri paylaşımı

				Ev işleri paylaşımı					Toplam
				Kadın		Birlikte	Erkek		
				Kendim	Çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder		Kendim	Eşim yapar	
Çocukların bakımı	Kadın	Ben	Sayı	11	0	0	0	0	11
		Ben yaparım ancak çoğunlukla eşim yardım eder	Sayı	1	0	0	0	0	1
		Birlikte	Sayı	12	2	7	0	6	27
	Erkek	Ben	Sayı	0	0	1	0	0	1
		Eşim yapar	Sayı	0	1	1	0	15	17
		Çocuğum yok	Sayı	0	0	0	0	1	1
	Toplam		Sayı	24	3	9	0	22	58

Yukarıdaki çapraz tablo 20’de, çocukların bakımı ile ev işleri paylaşımı arasında çapraz tablo yapılmıştır. Çocuk bakımını birlikte yaparız diyen % 47’lik grubun% 44’ünü ev işlerini yalnız yapan kadınlar, %26’sını ev işlerini birlikte yaparız diyenler, % 7’sini eşim

yardımlar eden kadınlar, % 22'sini de ev işlerini eşim yapar diyen erkek öğretmenler oluşturmaktadır.

Ev işlerini birlikte yaparız diyen % 16'lık grubun, % 78'i aynı zamanda çocuk bakımını da birlikte yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu grubun % 11'ini çocuk bakımını ben yaparım diyen erkek öğretmenler, yine kalan % 11'ini de çocuk bakımını eşim yapan erkek öğretmenler meydana getirmektedir. Dolayısıyla, ev işlerini birlikte yapanların büyük çoğunluğu (% 78) çocuk bakımını da birlikte yapıyor. Tabloda, erkeklerin, ev işlerini paylaşmakta isteksizken, çocuk bakımında birlikte yapmaya yatkın olduğunu görüyoruz.

Çapraz Tablo 21: İş ve Aile Hayatını Birlikte Yürütmek * Ev İşleri Paylaşımı

			Ev işleri paylaşımı					Toplam
			Kadın		Birlikte	Erkek		
			Kendim	Çoğunlukla ben yaparım eşim bazen yardım eder		Kendim	Eşim yapar	
İş ve aile hayatını birlikte yürütmek sizin için zor oluyor mu?	Sorunsuz	Sayı	6	0	4	0	13	23
	Çok zor oluyor	Sayı	12	1	3	0	2	18
	Zaman zaman zor ama idare ediyorum	Sayı	6	2	2	0	7	17
Toplam		Sayı	24	3	9	0	22	58

“İş ve aile hayatını birlikte yürütmekte zorlanıyor musunuz?” sorusuyla “Evinizde ev işleri paylaşımı nasıl?” sorusunu çapraz tablo yaptık. “Sorunsuz” diyen % 40’lık grubun; % 17’sini “Ev işlerini birlikte yaparız” diyen öğretmenler, % 57’sini “Ev işlerini eşim yapar” diyen erkek öğretmenler, % 26’sını da “Ev işlerini kendim yapıyorum” diyen kadın öğretmenler oluşturuyor.

“Zaman zaman zor ama idare ediyorum” diyen % 29’luk bir orana sahip olan öğretmenlerin; % 12’sini “Ev işlerini birlikte yaparız “ diyen öğretmenler, % 35’ini “Ev işlerini kendim yaparım” diyen kadın öğretmenler, % 41’ini”Ev işlerini eşim yapar” diyen erkek öğretmenler, % 15’ ini de “Ev işlerinin çoğunlukla ben yaparım ama eşim zaman zaman yardım eder” diyen kadın öğretmenler oluşturuyor.

“Çok zor oluyor” diyen % 31’lik grubun; %67’sini “Ev işlerini yalnız ben yaparım” diyen kadın öğretmenler, % 17’sini “Ev işlerini birlikte yaparız” diyen öğretmenler oluşturuyor. Çok zor oluyor diyenlerle, zaman zaman zor diyenlerin sayıları birbirine çok yakın ve ikisi birlikte toplamın % 60’ını oluşturuyor. Bu iki grubun içinde ev işlerini kadının yaptıklarının oranı da % 77. Görüldüğü üzere ev işlerini birlikte yapmak, büyük ölçüde hayatta zorlanmayı engelliyor.

Çapraz Tablo 22: Cinsiyet * İş ve Aile Hayatını Birlikte Yürütmek

			İş ve aile hayatını birlikte yürütmek			Toplam
			Sorunsuz	Çok zor oluyor	Zaman zaman zor ama idare ediyorum	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	9	13	8	30
	Erkek	Sayı	14	5	9	28
Toplam		Sayı	23	18	17	58

Çapraz tablo 22’de iş ve aile hayatını birlikte yürütmenin zorluğu ile cinsiyet arasındaki ilişkiyi inceledik. Kadın öğretmenlerin % 43’ü yaşamlarının çok zor olduğunu, %30’u sorunsuz olduğunu söylüyorlar. Bu kadınların % 27’si de zaman zaman zorlandıklarını ancak idare ettiklerini belirtiyorlar. Erkek öğretmenlerin % 18’i aile ve iş hayatını birlikte götürmekte çok zorlandıklarını söylerken, %32’si zaman zaman zorlandıklarını söylüyor. “Hayatım sorunsuz gidiyor” diyen erkek öğretmenlerin kendi içinde oranı ise % 50.

Bu durumda, kadınların % 70’i ev hayatı ve iş yaşamını birlikte idare etmekte zorlanırken, erkeklerin %50’si zorlanıyor.

Çapraz Tablo 23: Nasıl Bir İş Bölümü Olmalı?* Ev İşleri Paylaşımı nasıl olmalı?

			Ev işleri paylaşımı					Toplam
			Kadın		Birlikte	Erkek		
			Kendim	Çoğunlukla ben yaparım, eşim bazen yardım eder		Kendim	Eşim yapar	
Nasıl bir iş bölümü	İşler paylaşılmalı	Sayı	20	3	9	0	17	49
	Evin içiyle ilgili işler kadının dışarıdaki işler erkeğin	Sayı	1	0	0	0	5	6
	Çoğunluğunu kadın yapmalı ancak kadın yardım istediğinde erkek yardım etmeli	Sayı	3	0	0	0	0	3

Toplam	Sayı	24	3	9	0	22	58
	Toplam içindeki %	% 41	% 5	% 16	% 0	% 38	100,0%

Ev işleri paylaşımında, ev işlerini kendisi yapan kadın öğretmen oranı % 80, ev işlerini eşleriyle birlikte yapan kadın öğretmen oranı % 10, kendisi yapıp zaman zaman eşinden yardım alan kadın öğretmen oranı % 10'dur. Ev işlerini eşinin yaptığı erkek öğretmen oranı % 79, ev işlerini birlikte yapan erkek öğretmen oranı ise % 21'dir.

Ev işlerini kendisi yapan kadın öğretmenlerin; % 83'ü "İşler paylaşılmalı" derken, yalnızca % 4'ü "Evin içindeki işleri yalnız kadın yapmalı" diyor. % 13'ü ise "Çoğunlukla kadın yapmalı ancak yardım istediğinde erkek de bize yardım etmeli" demektedir.

"Ev işlerini eşim yalnız başına yapar" diyen % 79'luk erkek öğretmen grubunun ise %77'si

"İşler paylaşılmalı" diyor. Bunların kalan % 23'ü ise "Mevcut düzen devam etmeli, ev içindeki işleri kadın yapmalıdır" diyor.

"Ev işlerini birlikte yaparız" diyen % 16'lık öğretmen grubu ise ev işlerinin paylaşımından yana tavır alıyor. Görüldüğü üzere eşitlikçi bir söylem olmasına karşın gerçek hayatta işler yine kadınlar tarafından yapılmaktadır.

Çapraz Tablo 24: Nasıl Bir İş Bölümü Olmalı?* İş bölümü açısından cinsiyetinizden memnun musunuz?

			Cinsiyete dayalı iş bölümü memnuniyeti				Toplam
			Erkek olmaktan memnunum	Keşke kadın olsaydım	Kadın olmaktan memnunum	Keşke erkek olsaydım	
Nasıl bir iş	İşler paylaşılmalı	Sayı	23	0	18	8	49

bölümü	Evin içiyle ilgili işler kadının dışarıdaki işler erkeğin	Sayı	5	0	1	0	6
	Çoğunluğun u kadın yapmalı ancak kadın yardım istediğinde erkek yardım etmeli	Sayı	0	0	2	1	3
Toplam		Sayı	28	0	21	9	58
		Toplam içindeki %	% 48	% 0	% 36	% 16	100,0%

Çapraz tablo 24’ de “cinsiyete dayalı iş bölümü memnuniyeti” ile “ev işlerinin paylaşımı” arasındaki ilişkiyi inceledik. İşler paylaşılmalı diyen erkek öğretmenlerin tamamı cinsiyete dayalı iş bölümünde erkek olmaktan memnun. İşler paylaşılmalı diyen kadın öğretmenlerin % 60’ı kadın olmaktan memnun ancak % 27’si “keşke erkek olsaydım” diyerek memnuniyetsizliklerini dile getirmektedirler. Mevcut iş bölümünü onaylayan % 10’luk öğretmen grubu cinsiyete dayalı iş bölümünden memnun olduklarını ifade ediyorlar. “Erkek, kadın zorlandığında ya da yardım istediğinde yardım etmeli” diyen % 3’lük kadın öğretmen grubu da “keşke erkek olsaydım” diyor. Toplamda, iş bölümü açısından, “keşke erkek olsaydım” diyen % 30 oranında kadın öğretmen varken, cinsiyetin memnun olmayan erkek öğretmen yok.

Çapraz Tablo 25: Ev işleri paylaşımı* İş bölümü açısından cinsiyetinizden memnun musunuz?

				Cinsiyete dayalı işbölümü memnuniyeti				Toplam
				Erkek olmaktan memnunum	Keşke kadın olsaydım	Kadın olmaktan memnunum	Keşke erkek olsaydım	
Ev işleri paylaşımı	Kadın	Kendim	Sayı	0	0	16	8	24
		Çoğunlukla ben yaparım, eşim bazen yardım eder	Sayı	1	0	1	1	3
		Birlikte	Sayı	5	0	4	0	9
	Erkek	Kendim	Sayı	0	0	0	0	0
		Eşim yapar	Sayı	22	0	0	0	22
Toplam			Sayı	28	0	21	9	58
			Toplamın içindeki %	% 48	% 0	% 36	% 16	% 100

“Ev işleri paylaşımı” ve “cinsiyete dayalı iş bölümünden memnuniyet” arasındaki ilişkiye baktığımızda, ev işlerini kendisi yapan kadınlardan % 33’ünün “Keşke erkek olsaydım” dediğini görürken, % 67’sinin yine de kadın olmaktan memnun olduğunu görüyoruz. Ev işlerini birlikte yapanlar, cinsiyete dayalı iş bölümlerinden dolayı kendi cinsiyetinden memnun iken, ev işlerini eşi yapan erkek öğretmenler hayatlarından ve cinsiyetlerinden fazlasıyla memnun olduklarını belirtiyorlar. Memnun olmayan kesim ise sadece (haklı olarak) ev işlerinin çoğunluğunu yapan kadın öğretmenlerin % 30’u, toplam öğretmenlerin %16’sı. Bu durumda cinsiyete dayalı iş bölümünün de büyük ölçüde içselleştirildiğini görüyoruz.

Çapraz Tablo 26: Cinsiyet* Ataerkillikten kurtulmak mümkün mü?

			Ataerkillikten kurtulmak mümkün mü?					Toplam
			Mümkün değil	Eğitim ve kadınların çalışma hayatına atılmasıyla mümkün	İslamiyet’i doğru yaşamakla mümkün	2 artı 3	Erkek egemen kültürden kurtulmaya ihtiyaç yok	
Cinsiyet	Kadın	Sayı	8	14	4	0	4	30
		Cinsiyet içinde %	% 27	% 47	% 13	% 0	% 13	% 100
		Ataerkillikten kurtulmak içinde %	% 57	% 50	% 67	% 0	% 44	% 52
	Erkek	Sayı	6	14	2	1	5	28
		Cinsiyet içinde %	% 21	% 50	% 7	% 4	% 18	% 100
		Ataerkillikten kurtulmak içinde %	% 43	% 50	% 33	% 100	% 56	% 48
Toplam		Sayı	14	28	6	1	9	58
		Toplamın içinde %	% 24	% 48	% 10	% 2	% 16	% 100

“Ataerkillikten kurtulmak mümkün mü?” sorusuyla cinsiyet değişkenini birlikte incelediğimizde, toplam kadınların % 27’sinin “Mümkün değil” diye cevap verdiğini görüyoruz. Kadınların % 47’si “Kadınların eğitilmesi ve iş hayatına atılmasıyla mümkün” derken, % 13’ü “İslamiyet’i doğru yaşamakla mümkün” diyor. Enteresant bir şekilde kadın öğretmenlerin % 13’ü ise “Erkek egemen kültürden kurtulmaya ihtiyaç yok” demiştir.

Erkek öğretmenlerin % 21’i “Ataerkillikten kurtulmak mümkün değildir” derken, % 50’si ataerkillikten kurtulmayı kadınların eğitim almalarına ve ardından onların iş hayatına atılmalarına bağlı olduğunu belirtiyor. Erkek öğretmenlerin % 7’si “Ataerkillikten kurtulmak için İslamiyet’i doğru yaşamak lazım” ifadesini kullanırken, % 4’ü ise bu kurtuluşu kadınların eğitilmesi ve iş hayatına atılması ve İslamiyet’in doğru yaşanmasıyla olabileceğini söylemiştir. Hayatlarından memnun olan % 18 oranındaki erkek öğretmenler ise “Erkek egemen kültürden kurtulmaya ihtiyaç yok” demişlerdir.

Toplamda öğretmenlerin % 16’sı erkek egemen kültürden kurtulmaya ihtiyaç yok derken, % 48’i “kadınların eğitilmesi ve iş hayatına atılmasını” olası etken olarak görürken, % 10’luk bir grup “İslamiyet’i doğru yaşamının” erkek egemen kültürden kurtuluş olacağını düşünüyor. Öğretmenlerin % 24’ü ise, erkek egemen kültürden kurtulmanın mümkün olamayacağını düşünüyor.

Çapraz Tablo 27: Feminizm *Cinsiyet

			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Feminizm	Bizim toplumumuza uygun değil	Sayı	3	5	8
	Feminizm gerekli	Sayı	3	3	6
	Fikrim yok	Sayı	3	1	4
	Feminizm gereksizdir	Sayı	21	19	40
Toplam		Sayı	30	28	58

Tablo 27’de görüldüğü gibi, görüşülen öğretmenlerin % 69’u “Feminizm gereksizdir” demiştir. Bu grubun % 53’ünü kadınlar oluştururken, % 47’sini erkekler oluşturmaktadır. “Feminizm gereklidir” diyen % 10’luk grubun; % 50’si erkek, % 50’si kadındır. Dolayısıyla, kadın ve erkek öğretmenlerin feminizm hakkındaki düşünceleri farklılık göstermekle beraber özellikle kadınların feminizmi gereksiz görmesini feminizmin zihinlerindeki yanlış algıyla ilgi olduğu düşünülebilir.

Çapraz Tablo 28: Cinsiyet *Feminizm * Ataerkillik Nasıl Etkiledi?

Ataerkillik nasıl etkiledi?				Feminizm				Toplam
				Bizim Toplumumuza Uygun Değil	Feminizm Gerekli	Fikrim Yok	"Feminizm Gereksizdir"	
İyi etkilendim çünkü erkeğim	Cinsiyet	Erkek	Sayı	3	3		13	19
		Kadın	Sayı	2	2	1	13	18
Kendime güven kazanamadım	Cinsiyet	Erkek	Sayı	1	0	1	5	7
		Toplam	Sayı	3	2	2	18	25
	Ailem iyi olduğu için az etkilendim	Cinsiyet	Kadın	Sayı	1	1	2	8
Erkek			Sayı	1	0	0	1	2
Toplam		Sayı	2	1	2	9	14	
Toplam	Cinsiyet	Kadın	Sayı	3	3	3	21	30
		Erkek	Sayı	5	3	1	19	28
	Toplam	Sayı	8	6	4	40	58	

Çapraz tablo 28’de “Ataerkillik sizi kişilik olarak nasıl etkiledi?” sorusu ile “Feminizm nedir?” sorusunun ilişkisini, cinsiyeti de dikkate alarak inceledik. Görüşme yaptığımız kadın öğretmenlerden % 60’ı ataerkil kültür yüzünden kendine güven kazanamadığını belirtirken, bu kadınların da % 72’si ilginç bir şekilde feminizmi gereksiz görmektedir. Kadınların % 40’ ı ise ailelerinin iyi olmasından (kendilerini özgür bırakmasından) dolayı ataerkillikten az etkilendiklerini söylemişlerdir. Yine bu kadınların da % 67’si feminizmi gereksiz görmektedir. Erkek öğretmenlerin % 68’i ataerkil yapıdan erkek oldukları için olumlu etkilendiklerini belirtmişlerdir. Erkek olmanın ayrıcalığını yaşadıklarını, çok özgür ve her zaman takdir edildiklerini söylemişlerdir. Bu erkeklerin % 68’i feminizmi gereksiz görmekte iken, % 16’sı ise feminizmin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Erkeklerde, ataerkil yapıdan olumsuz etkilenenler ki bunlar erkeklerin % 25’ini oluşturmaktadır; bunların da % 71’i feminizmi gereksiz görmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Modern dünyanın ve özelde sosyolojinin en önemli yapılarından biri olan aile araştırma konumuzun temel taşıdır. Aile; başlı başına kendi içerisinde başlayarak yakın çevresiyle ve uzak çevresiyle olan sosyal, kültürel, iktisadi ve siyasi ilişkileri açısından çok karmaşık bir birimdir. Aile kişilikler üreten bir fabrikadır ve bu kişilikler milleti, millet de devleti oluşturur. Ailenin bu yadsınamaz önemi, onun her zaman en önemli ve en çok araştırılan konulardan biri olmasının nedeni olmuştur. Ataerki sistemiyle olan ilişkisi de bunlardan sadece birisidir.

Her insan ister evlenip kurduğu aile ile ister içinde büyüdüğü aile ile bir ilişki içerisinde. Özellikle ülkemizde de aile tarihimizin ve birlikte yaşama kültürümüzün en önemli öğelerindedir. Ataerki ideoloji de özellikle insanoğlunun yerleşik hayata geçmesi ile birlikte var olmaya başlamış ve devamlı toplumları ve bireyleri etkileyerek süregelmiştir. Aileyi oluşturan temel unsur “Ana’yı yani “Kadın”ı her daim erkeğin hegemonyasına sokan bu ataerki, yüzyıllardır özgürlük ve eşitlik isteyen kadınlar başta olmak üzere bazı tarafsız ve eşitlikçi erkekler tarafından da sorgulanmış ve incelenmiştir.

Aile ile ataerkilliğin arasındaki doğrudan ilişkinin doğurduğu ilişki kalıpları, feminizmin 18. Yüzyıl ortalarında ortaya çıkmasıyla birlikte, bu konunun özellikle kadınların ilgilendikleri sorunların başında yer almasına neden olmuştur. Fransa Devrimi ile başlayan özgürlük hareketleri kadınlar için de bir dönüm noktasıdır. Yavaş yavaş sosyal ve kamusal hayatta ve sanayi devrimiyle birlikte çalışma hayatında boy göstermeye başlayan kadınlar gerek yazdıkları kitaplarla, gerek yayınladıkları bildirilerle, gerekse yaptıkları eylemlerle artık evin dışında da olabileceklerini tüm dünyaya haykırmışlardır. Erkeklerle ve özellikle tahakkümünü sürdüren ataerki yapıya karşı varoluşlarını ispatlayan kadınlar, birinci ve ikinci dalga adı verilen hareketlerle özellikle gelişmekte olana ülkelerde farkındalık oluşturmuşlardır. Bu aşamada liberal feministler, Marksist feministler ve radikal feministler kadınların hâlihazırda hayatın her safhasında ikincil pozisyonda olmalarının nedenlerini araştırıp incelemişler ve doğal olarak nedenler üzerinde durmuşlardır. Özellikle ataerki sistemin ortaya çıkardığı toplumsal cinsiyet üzerinde duran feministler, toplum tarafından meydana getirilen cinsiyet eşitsizliğinin yok olması ve kadınların da erkeklerin sahip olduğu hak ve özgürlüklere sahip olması için var güçleriyle mücadele etmişlerdir.

Kimine göre zihinsel öngörünün değişmesiyle, kimine göre kadınların da çalışma hayatına girmesiyle, kimine göre de toplumsal cinsiyet olgusunun yıkılması için kadınların

eğitimi ile başlayıp iş hayatına katılmalarını sağlamak ve kadınları da sosyal, siyasi ve kamusal alanda g6r6n6r kılmayla bu kadın sorunu bitecektir.

Biz de, “Ataerkil k6lt6r yapısının aile içi iş b6l6m6ne etkisi”ni Niğde ilinde eşi çalışan sınıf 6đretmenleri bağlamında bilimsel olarak araştırıp inceledik. İlgili alan yazılarını inceleyip araştırmamıza baktığımızda kadınların hep erkeklerin g6lgesinde kaldığını g6rd6k. Simone de Beauvoir; “D6nya gibi d6nyanın tanıtılması da, erkeklerin yarattığı bir şeydir; erkekler d6nyayı kendi açılarından tanımlarlar ve bunu mutlak hakikatle karıştırırlar” (akt. Firestone, 1993: 167). Kadınların ezilmişliği ve s6m6r6s6 eskiden g6n6m6ze her zaman mevcut olmuş ve olmaya devam etmektedir. 6nk6 toplumsal cinsiyet dediğimiz erkekler tarafından oluşturulan bu 6topyada erkek resmi yapar ve kendisine g6re g6zel olan resmin herkes tarafından beğenildiğini açıklar. Aslında durum kadınların zihinlerinde b6yle değildir. Fakat efendi-k6le ilişkisinde olduğu gibi 6đrenilmiř çaresizlik içerisindeki kadınların çoğu da resmi g6zel g6rmeye başlar ya da 6yle g6r6nmek ister.

Araştırmamızda bilinçli olarak sınıf 6đretmenlerini seçtik. 6nk6 toplumlarda insanların kişiliklerinin şekillenmesi ailede başlar ve ilkokullarda devam eder. Herkesin hayatında sınıf 6đretmeninin yeri başkadır. Sınıf 6đretmenlerinin bu karakter ve hayata hazırlamadaki rolleri 6st d6zeydedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmaya başladığı ilk çocukluk yıllarında anne-baba kadar sınıf 6đretmeninin de katkısı b6y6kt6r. Bununla birlikte ataerkilliğin g6n6m6z d6nyasında halen bu kadar etkili ve devamlı olmasının nedeni açısından da çok 6nemli bir araştırma yaptık. Tezimizin anahtar rol6ndeki g6r6şmelerde 30 kadın ve 28 erkek sınıf 6đretmeniyle g6r6řt6k. Eşleri de genellikle 6đretmen, polis, memur ya da m6hendis olan 6đretmenler gayet sıcak bir sohbet havasında g6r6şlerini bildirdiler. Hem eğitimi hem de iş hayatında olan eğitimciler ataerkilliğin yaşamımıza olan etkileri b6l6m6n6n neresindeydiler?

G6r6şme yaptığımız 6đretmenlerimizin % 62’si g6n6m6zde halen ataerkil k6lt6r yapısının aktif bir şekilde toplumda mevcut olduğunu belirtti. % 14’l6k bir grup ataerkilliğin kırsal ve kentsel alana ve kadının çalışma hayatına girmesine g6re topluma etkisinin değiştiğini, % 24’ l6k kalan grup ise ataerkil ideolojinin var olduğunu ancak artık etkisinin azaldığını s6ylediler.

Araştırmamızda yaşamında ataerkil k6lt6rden olumlu ya da olumsuz anlamda etkilenmeyen 6đretmenin olmadığını g6rd6k. Kadın 6đretmenlerin % 60’ının bu ortamda kendine g6ven kazanamadan bu g6nlere geldiğini ve hala bu olumsuz kişilik bozukluğunu hissettiklerini belirtirken, % 40’lık b6l6mde yer alan kadın 6đretmenler ailelerinin iyi olmasından dolayı ataerkillikten olumsuz olarak az etkilendiklerini s6ylediler. Ancak bu sadece dar bir aile

çevresinde geçerliydi. Yoksa çarşıda, pazarda, alışveriş yerlerinde yine kendilerini rahat ve özgür hissetmediklerini, en azından akşam olduktan sonra istedikleri gibi dışarı çıkamadıklarını belirttiler. Erkek öğretmenlerin ise % 68'i ataerkil ideolojinin oluşturduğu toplumsal cinsiyet odaklı çevrede kendilerini fazlasıyla rahat ve özgür hatta şımarık olarak yetiştiklerini ve hallerinden memnun olduklarını ifade ettiler. Erkek öğretmenlerin % 2'si ise ataerkil kültürün çok yoğun olarak hissedildiği bir çevrede büyüdüklerini ve bu ortamda kendilerini korkak, güven duygusu olmayan bir karaktere ittiğini belirttiler. Bunun özeldede sebebi ise babalarının tek ve sert bir otorite olmaları idi. Geri kalan % 30'luk kesim de bu erkek egemen anlayıştan aileleri nedeniyle olumsuz anlamda az etkilendiklerini açıkladılar.

Ev işlerinin birlikte yapılmasının doğru olduğunu belirten kadın ve erkek sınıf öğretmenlerinin oranının % 85'ler de olmasına rağmen; eşi çalışan kadın sınıf öğretmenlerimizin % 80'i ev işlerini kendi yaparken, eşi çalışan erkek öğretmenlerimizin de % 80'inin eşi ev işlerini yalnız yapmaktadır. Yani her beş öğretmenden sadece 1'i erkek ya da kadın olsun ev işlerini birlikte yaparken geri kalan dördü ev işlerinin tamamını öğretmen olmasına rağmen kadın olarak kendisi yapmaktadır. Görüşme yaptığımız öğretmenlerimizin eşlerinin mesleğinin memur, öğretmen, polis, hemşire, mimar ya da özel bir şirkette müdür olması durumu değiştirmiyor. Ev işlerini yalnız başına yapan bir erkek olmaması da ataerkil yapının resmini bize sunuyor. Söylem ve icraatın farklı olduğunu görüyoruz. Hâlbuki ev işlerinin genelini kadınların yapmasını ataerkilliği besleyen geleneklere bağlayan kadın öğretmenlerin oranı % 73, erkek öğretmenlerin oranı da % 64'tür.

Örf ve adetlerin kişilik gelişimine olumlu etkisinin olduğunu ve bu değerlerin toplum için olmazsa olmaz değerler olduğunu belirten sınıf öğretmenleri yaklaşık % 60 civarındadır. % 10'luk grup örf ve adetlerin işe yaramayan, kişilikleri olumsuz etkileyen alışkanlıklar olarak görürken, geri kalan % 30'luk kesim ise örf ve adetlerin hem olumlu hem de olumsuz olanlarının olduğunu ve be yazılı olmayan toplumsal öğretilerin sadece olumlu olanlarını kullanmamız gerektiğini söylemişlerdir. Ayrıca örf ve adetleri olumlu bulan öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu bu öğretilerin ataerkil kültür yapısını desteklediğini kabul ediyorlar.

Ev ile ilgili kararlar alınırken sınıf öğretmenlerinin % 80'i birlikte hareket etmektedirler. Fikir ve söylem açısından öğretmenlerin evlerinde eşitlikçi bir demokrasiye bağlı kaldıkları görülmektedir. Kadınların ev içerisinde söz sahipliği açısından erkeklerle eşit olmaları ve eşlerin karar alınırken birbirlerine danışmaları galiba görmek istediğimiz sahnelerden

birisidir. Çocuk bakımında da benzer bir sonuçla karşılaşmak isterdik ancak sonuç yine kadınların aleyhine görülmektedir. Görüşme yapılan sınıf öğretmenlerinin yarısının çocuk bakımı işi yine kadınlardadır. Erkeklerden ise sadece bir tanesi bu işi kendi başına yaptığını belirtmiştir. Geriye kalan diğer yarı da çocuk bakımını birlikte halletmektedirler. Buradan anlıyoruz ki kadın öğretmenlerimizin yaklaşık % 40'ı evde yalnız başlarına tüm ev işi ve çocuk bakımını üstlenmişlerdir. Yani tam zamanlı ikinci mesai yapmaktadırlar. Bu şartlar altında yani ataerkil sistemin toplumsal cinsiyet rollerini kişilere aşıladığı bir süreçte yaşayan kadın öğretmenlerin % 70'i iş ve aile hayatının birlikte götürmekte zorlandıklarını itiraf ediyorlar.

Kadın öğretmenler; yaşamlarında çektikleri zorluklara rağmen ki bu zorluklar dönem dönem kendilerini bunaltıp depresyona sokmakta ve aile mutluluklarını bozmaktadır, feminizmi çoğunluk olarak erkeklerle birlikte gereksiz bir hareket olarak görmektedir. Kadın ve erkek sınıf öğretmenlerinin % 14'lük "Feminizm Türk toplumuna uygun değildir." Diyen kısmı ile % 69'lük "Feminizm gereksizdir." diyen kesimle birleştiğinde ortaya % 83'lük büyük bir çoğunluk ortaya çıkıyor. Erkeklerin rahat yaşam koşullarından dolayı bu hareketi gereksiz görmeleri anlaşılabilir olsa da kadınların kendileri için çabalayan bu hareketi istememeleri gerçekten düşündürücü bir sonuçtur. Buradan anladığımız kadınlar ya feminizm hakkında gerçek bilgilere sahip değiller ya da feminizmin dikkat çekici eylem ve mücadelelerini kadın fitratına ters ve aşırı buluyorlar.

Çalışmamızın önemli sonuçlarından birisi de; görüşme yaptığımız kadın sınıf öğretmenlerinin % 30'u kadın olmaktan memnun değil. "Keşke erkek olarak dünyaya gelseydim" diyen bir zihin yapısı ile aile yaşantısını devam ettirebilmesi gerçekten mucizedir. Bu cevabı veren kadınların tamamının ev işlerini kendisi yapan kadınlar olması da şaşırtıcı olmamaktadır. Erkek öğretmenlerin ise tamamı erkek olmaktan memnun çünkü her beş erkekten dördü ev işlerine hiç el değmemektedir. Ataerkil kültür yapısı içerisinde normal iş hayatını ve ev işlerini birlikte götüren kadın sınıf öğretmenlerinin en büyük mucizeleri ise annelik duygusu ve çocuklarıdır.

Ataerkil ideolojinin efsun gibi meslek seçimine kadar işleyebildiğini de yine araştırmamızdan anlayabiliyoruz. Görüşme yaptığımız kadın ve erkek öğretmenlerin % 19'u aileleri istediği için ya da yaşadıkları ilde başka bir bölüm olmadığı için öğretmen olmaz zorunda kalmışlardır. Bu da hem onları hem de toplumu olumsuz etkilemiştir.

Erkek egemen bir kültür içerisinde büyümüş ve kişiliği oluşmuş olan sınıf öğretmenlerimiz toplumsal cinsiyet gerçeğini sindirerek bu günlere gelmişlerdir. Görüşme yapılan öğretmenlerin% 24'ü erkek egemen kültürden kurtulmanın imkânsız olduğunu, % 12'lik bir grup bu hegemonyadan İslamiyet' i doğru yaşayarak kurtulmanın mümkün olduğunu, % 48'lik çoğunluk ise ataerkillikten kurtulmanın kadınların eğitim almaları ve iş hayatına katılmaları ile mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Geri kalan % 16'lık bir kesim ise hayatlarından memnun bir şekilde ataerkil ideolojiden kurtulmaya gerek olmadığını ifade etmişlerdir.

İnsan kadın ve erkek olarak yaratılmıştır. Farklı anatomide. Farklı duygusal ve fiziksel güçlere sahip olan iki ayrı cinsiyet birbirine yaşamak için muhtaçtırlar. Sorunları çözerken de birbirlerine ihtiyaç halinde olmaları çok doğaldır. Ataerkil kültür yapı muhakkak ki kadınları boyunduruk altına almış, kadınların erkekler karşısında eşit olmayan bir yaşama zorlamıştır. Dönem dönem bu yapının etkisi azalsa da hiçbir zaman bitmemiştir. Feministlerin söylemlerinde olduğu gibi bu tahakkümden kurtulmanın çözüm yolları arasında en önemlisi olarak kadınların eğitilmesi ve iş hayatına girmeleri gözükse de durum bunu tam olarak doğrulamıyor. Görüşme yapılan kadınlar zaten eğitilmiş ve iş hayatında olmalarına karşın çoğunlukla bu erkek tahakkümü altında ev işlerini ve çocuk bakımını yalnız yapmaktadırlar. Ne yazık ki erkekler söylemde işlerin birlikte yapılmasını savunurken uygulamada bunun tersini yapmaktadırlar. Yani ev işlerini yine kadına yıkmaktadırlar. Ataerkil sistem içerisinde yetişen gelenekler toplumsal cinsiyet ile birlikte kadın ve erkeğin ne iş yapacağına karar vermiştir. Bu noktada kadının erkeğe ihtiyacı kaçınılmazdır. Bu adaletsizliğin ortadan kalkması ancak erkeklerin zihinlerine de bu ataerkilliğin yanlış olduğu gerçeğini işlemek ve bunu uygulamaya koymakla olur. Sonuçta ezilen ve sıkıntı çekenlerin erkeklerin kendi anneleri, eşleri, kızları, teyzeleri, halaları olduğu gerçeği onlara hatırlatılmalıdır. Ancak erkeklerin büyük çoğunluğunun kadınları farklı bir tür gibi algılamaları ve sahip pozisyonunu bırakmaları da günümüzde zor görünmektedir. Çünkü okullarda da öğretmenlerimiz bu ataerkil kültür değirmenine aynen evde olduğu gibi su taşımaktadırlar. Ancak kadınların mücadeleyi bırakmamaları ve iyi eğitim alarak iş hayatında devamlı var olmaları ataerkilliği bitirmese bile onu pasifleştirecektir. 8 Mart Dünya Kadınlar Günü de yine mücadele veren kadınların örnek olması bakımından önemlidir. Bu günde ödül alan New York Üniversitesi Pazarlama Bölüm Başkanı Profesör Tülin Erdem, mesajında şöyle diyor:

“Hayallerinizi bırakmayın. Kadınların önündeki güçlükler daha fazla, gerçek bu her yerde, sırf Türkiye'de değil Amerika'da da. Ben de akademisyenliğe başladığımda erkeklerin

karşılaşmadığı bazı güçlüklerle karşılaştım. Önemli olan o güçlüklerle direnebilmek ve hayallerin peşinden koşabilmek” (Erdem, 6 Mart Salı).

KAYNAKÇA

Benhabib S. , Butler J. , Cornell D. , Fraser N.(2008). *Çatışan Feminizmler*. İstanbul: Metis Yayınları.

Berktaş F. (2012). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayınları.

Bora, Aksu.(2009). “Kadın Sorunu” mu, Erkek Egemenliği mi? , *Modern Türkiye’ de Siyasi Düşünce, Dönemler ve Zihniyetler*, Cilt:9.

Bora, Aksu.(2012). *Kadınların Sınıfı*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, (S. Cem çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çaha, Ö.(2010).*Sivil Kadın*. Ankara: Savaş Yayınevi.

Çimen, L. K.(2008). *Türk Töresinde Kadın ve Aile*. İstanbul: Iq Kültür Sanat Yayıncılık.

Dedeoğlu S., Öztürk M.Y.(2010).*Kapitalizm, Ataerkillik ve Kadın Emeği: Türkiye Örneği*.İstanbul:Sosyal Araştırmalar Vakfı.

Demirbilek, S.(2007). *Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açıdan İncelenmesi, Finans Politik&Ekonomik Yorumlar*, Cilt 44, Sayı 511, s.11-27.

Doğan İ.(2009).*Dünden Bugüne Türk Ailesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Dökmen, Z.(2004). *Toplumsal Cinsiyet*. İstanbul. Sistem Yayıncılık.

Ecevit, Y. (1998). *Türkiye’ de Ücretli Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi*, 75 *Yılda Kadınlar ve Erkekler*. İstanbul. Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Erciyeş G., Aydınoğlu N.(2014). *Kadın ve Toplum*. İzmir: İzmir Üniversitesi Yayını.

Eröz, M.(1996). *Milli Kültürümüz ve Meselelerimiz*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Fine, C. (2011). *Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması*. İstanbul. Sel Yayıncılık.

Giddens, A.(2012). *Sosyoloji*. İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gödelek, K. (2005). *Güç İktidar Bağlamında Kadına Yönelik Şiddet*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE) Güz 2005 Sayı 15.

Günaydın A. , Dinçer F. , Aslan Ö. , Kutluata Z.(2010). *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*. İstanbul: Bgst Yayınları

Kandiyoti K. (2011). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar* (A. Bora, F. Sayılan, Ş. Tekeli, H. Tapınç, F. Özbay çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Kırkpınar, L.(1999). *Türkiye' de Toplumsal Değişme ve Kadın*. İzmir: Zeus Kitabevi Yayınları.

Millet K. (2011). *Cinsel Politika* (S.Selvi çev.). İstanbul: Payel Yayınları.

Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Mora. N. (2012). <http://akademikperspektif.com>.

Nirun, N.(1994).*Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.

Notz, G.(2012). *Feminizm*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Öztürk, E.(2011).*Feminist Teori ve Tarihsel Süreçte Türk Kadını*. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Turan, Ş.(2010). *Türk Kültür Tarihi*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

T.C. Başbakanlık ve Aile Araştırmaları Genel Müdürlüğü.(2010). Ankara: *Türkiye' de Aile Değerleri Araştırması*.

Pelizzon, S. M. (2009). *Kadının Konumu Nasıl Değişti: Feodalizmden Kapitalizme*. (İ. E. Sadi ve C. Somel çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Walby S.(2016). *Patriyarka Kuramı*. (H. Osmanağaoğlu çev.). Ankara: Dipnot Yayınları.

EK 1 ARAŞTIRMA SORULARI:

TEZ GÖRÜŞME SORULARI

- 1.Cinsiyeti?
- 2.Yaşınız kaç?
- 3.Nerelisiniz ve nerede büyüdünüz?
- 4.Eğitim durumunuz nedir?
- 5.Branşınız nedir?
- 6.Geliriniz aylık ne kadar?
- 7.Kaç yıllık evlisiniz?
- 8.Eşinizin mesleği nedir?
- 9.Çocuğunuz var mı?
- 10.Erkek egemen kültür hakkında ne düşünüyorsunuz?
11. Erkek egemen kültürün bizleri kişilik özellikleri bakımından nasıl şekillendirdiğini düşünüyor sunuz?
- 12.Örf ve adetlerimizin bizi nasıl şekillendirdiğini düşünüyorsunuz?
- 13.Feminizm hakkında neler düşünüyorsunuz?
- 14.Kadınların bu dünya düzeninde erkeklerle eşit olduğunu düşünüyor musunuz?
Açıklayınız.
- 15.Evinizde ev işlerini kim yapar?
- 16.Evinizde varsa çocuklarınızın bakımlarıyla kim ilgilenir?
- 17.Ailenize ilişkin kararları kim, nasıl alır?
- 18.Ev işlerinin genelini kadınların yapmasını neye bağlıyorsunuz?
- 19.Çalışan evli çiftlerde evde nasıl bir iş bölümü olmalıdır?

20. Erkek egemen kültürün etkisinden kurtulmak sizce nasıl mümkün olabilir?

21. İş ve aile hayatını birlikte nasıl yürütüyorsunuz?

22. Meslek seçiminizi nasıl ve neye göre yaptınız?

23. Evinizde yapmış olduğunuz işler bakımından kadın ya da erkek olmaktan memnun musunuz? Nedenini söyler misiniz?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Selçuk KORKMAZ
Doğum Yeri ve Tarihi : Çamardı 1983
Medeni Hali : Evli, 2 Çocuk Sahibi
İletişim Bilgileri : seloli80@hotmail.com
0554 128 5007 (GSM)

EĞİTİM

1997-2001 Niğde Atatürk Lisesi(Y.D.A.)
2002-2006 Niğde Ömer HALİSDEMİR Üniversitesi Sınıf
Öğretmenliği Bölümü

İŞ DENEYİMİ

2006-2009 Şanlıurfa Merkez Büyükdüzlük İlkokulu'nda Sınıf
Öğretmenliği
2009-2014 Niğde, Çamardı Bademdere Ş.N.D. İlköğretim Okulu'nda
Sınıf Öğretmenliği
2014- Niğde Cumhuriyet İlkokulu'nda Müdür Yardımcısı

YABANCI DİL

İngilizce ÜDS: 51,25